

Oila va jamiyat

№ 16 (1419)
24-APREL
2019-yil.

Gazeta 1991-yil 1-sentabrdan chiqib boshlagan

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

@oilavajamiyatgazetasi_bot

“Davlat tili haqida” gi qonun qanday bajarilmoqda?

Икки ёшнинг тўйлари катта тантана қилинди. Аммо орадан ҳеч қанча вақт ўтмай ҳажга бориб келган қайнона

ларини ҳам, тиббиёт мутахассисларининг хулосаларини ҳам қайнона ҳисобга олмади. “Келиним яхши”, деб мақтаниб юрган қайнона ҳам хотинининг гапини маъқуллаб қолди.

Она тилимиз миллат кўзгуси сифатида номоён булар экан, уни ҳар хил чет тиллар таъсиридан муҳофаза қилишимиз, миллий тил сифатида сайқаллаштириб боришимиз зарур.

Bitta oilaning buzilishi ham ijtimoiy fojia!

“қилдан қийиқ топиб” келинига зуғум ўткази бошлади. Келин “ўтирса ўпоқ, турса сўпоқ”қа чиқарилди. Ҳожи она арзимас баҳона топиб келинини ўғлига ёмонлади. Излаганига яраша баҳона ҳам топила қолди. Келиннинг билагида доғ бор эмиш. “Бу туғилажак боласига ўтиши мумкин, биз авлодимиз наслини бузишни истамаймиз”, деган иддао билан ўғлидан хотинидан ажралишни талаб қила бошлади.

Охир-оқибат келинни ота уйига жўнатиб юборишди. Куёв онасининг топшириғи билан унга “мен сени уч талоқ қилдим”, деб айтиб келди.

Можарога аралашмаган ташкилот қолмади. Бироқ ҳеч ким қайнонани инсофга келтира олмади. Гулдай оила эвол топди. Айбсиз айбдор бўлган қиз бечора руҳан эзиллиб, хасталаниб қолди.

Гулдай фарзандига қўйилган ноҳақликдан саросимага тушиб қолган келиннинг ота-онаси билақдаги доғ оддий хол экани ҳақидаги тушунтириш-

6 nafar mahkuma ozodlikka chiqarildi

– Бу дунёда ҳамма нарса унутилар экан, – дейди хоразмлик маҳкума Жамила Қаландарова. – Қашшоқлик, бойлик, мансаб... ҳатто севги ҳам унутилар экан. Онам доим, яхшилик қалбингдан ўчмайди, ҳеч бир нарса яхши-

лик каби ҳаётингни ёрита олмайди, дер эдилар. Авваллари бу сўзларни чуқурроқ англамаган эканман. Мана бугун озод этилганим ҳақида эълон қилишганида Президентимиз биз ожиза аёлларга қилган бу яхшиликдан шу қадар қалбим ёришиб кетдики, ўзимни йиғидан тўхтата олмадим... Мен гўё бутунлай бошқа инсонга айлангандайман.

“Давлат тили ҳақида” ги қонуннинг 20-моддасида кўрсатилганидек, лавҳалар, эълонлар, нархномаларнинг аксарияти давлат тилида эмас, ажнабий тилларда ёзилган. Масалан, “Постронним въезд запрещенна” (Кўксарой майдони), “Принимаем оплаты по коммунальные платёжи карты экспресс оплата” (Улуғ Турсунов кўчаси), “Salvatini”, “Personal”, “Ramsey”, “Daniels”, “Elysee”, “Parumurie”, “U. S. Polo”, “ASSN”, “NBU” “KARAVAN studio” (Бўстонсарой кўчаси), “Education IPP”, “Дикая вишня”, “Образование зарубежом”, “HOTEL SHANNAME”, “CITY HOTEL SAMARKAND” (Университет хиёбони), “Салон красоты”, “HOTEL EMIR XAN”, “Bugatti”, “Pizza Strada”, “Детский мир LOTOS”, “Crafers” ва ҳоказо...

XOTIN-QIZLAR BILAN ISHLASH TIZIMI

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва ҳукумати томонидан барча соҳаларда инсон ҳуқуқларини таъминлаш, хотин-қизларнинг жамиятдаги ўрни ва мавқеини ошириш, гендер тенгликка эришиш, болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатнинг ҳар қандай кўринишига барҳам бериш борасида амалга оширилаётган ислохотлар нафақат юртдошларимиз, балки халқаро ҳамжамият, хусусан БМТнинг “Хотин-қизлар ҳолати бўйича комиссияси”, Халқаро Меҳнат ташкилоти (ХМТ), Жаҳон банки, Европа Парламенти томонидан ҳам юқори баҳоланмоқда. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Хотин-қизлар қўмитаси раиси Танзила Нарбаева билан бу борада амалга оширилаётган ишларнинг халқаро доирадаги таҳлили ҳамда Хотин-қизлар қўмитасининг 2019 йилнинг биринчи чорагидаги фаолияти хусусида суҳбатлашдик.

– Танзила Камаловна, “Cotton Campaign” халқаро коалицияси ҳамда “Human Rights Watch” халқаро ноҳукумат ташкилоти йиллар давомида болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатдан фойдалангани учун Ўзбекистонни танқид қилиб келди. Улар ҳатто Халқаро Меҳнат ташкилотининг (ХМТ) ҳар йили ўтказиладиган йирик анжуманларида Ўзбекистонни “қора рўйхатга” киритишга ҳам эришди. Бугун ушбу халқаро нодавлат ташкилотларнинг Ўзбекистонга муносабати қай даражада ўзгарган?

– “Cotton Campaign” халқаро коалицияси 130 дан ортиқ бизнес компанияларини ўз таркибига олган йирик халқаро нодавлат ташкилот ҳисобланади. “Human Rights Watch” ноҳукумат ташкилоти эса 1978 йилдан буён инсон ҳуқуқлари ҳимояси билан шугулланиб келади. Тўғри, бу икки халқаро ташкилот 2008 йилдан 2013 йилга қадар болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатдан фойдалангани учун Ўзбекистонни қоралаб келган.

Мамлакатимиз 2013 йилдан Халқаро Меҳнат ташкилоти (ХМТ) билан яқин ҳамкорлик ўрнатган. Ушбу ташкилотнинг 15 та, жумладан, 8 та асосий конвенцияси, шунингдек, болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатга қарши курашишга доир конвенцияси ратификация қилинди. Республикада ХМТ Конвенцияларини ҳаётга татбиқ этишга доир миллий ҳаракатлар режаси қабул қилинди. Ушбу Ташкилот экспертларининг бевосита иштирокида қишлоқ хўжалигида болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатдан фойдаланиш мониторингинг олиб борилмоқда.

Сўнгги икки йилда Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан инсон ҳуқуқларини таъминлаш, болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатга барҳам бериш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилди. Натижада, халқаро ҳамжамият томонидан болалар меҳнатидан фойдаланиш Ўзбекистонга тааллуқли бўлмаган масала сифатида тан олинди.

Давлатимиз раҳбари 2018 йил 19 сентябрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқида Халқаро меҳнат ташкилоти билан ҳамкорликда болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатга барҳам бериш бўйича таъсирчан чоралар кўрилаётгани, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалалари бўйича миллий ва халқаро нодавлат ташкилотлар билан очиқ мuloқотимиз фаоллашиб бораётганини таъкидлади.

Биз нафақат пахта терими, балки инсон ҳуқуқларига тааллуқли бўлган барча соҳаларда ижобий натижаларга эришмоқдамиз. Бу шу йилнинг 4-8 февраль кунлари Вашингтонда бўлиб ўтган “Cotton Campaign” халқаро коалициясининг йиллик йиғилишида ва унинг

доирасидаги турли учрашувларда ҳам эътироф этилди.

Айни мавзудаги иккинчи учрашув шу йилнинг 1-3 апрель кунлари Европа Иттифоқи пойтахти Брюсселда бўлиб ўтди. Унда Европарламент аъзолари, Европа Иттифоқи таркибидagi давлатлар вакиллари, Фарб мамлакатларида инсон ҳуқуқлари бўйича фаолият юритадиган жамоат ташкилотлари иштирок этди.

Форум доирасида Европа Иттифоқининг Халқаро ҳамкорлик ва ривожланиш масалалари бўйича Комиссари Невен Мимица ва Европа Иттифоқи президентининг ташки сийсат бўйича бош маслаҳатчиси Риина Кионка билан учрашдик.

Ўзбекистонда демократик тамойилларга асосланган очик, шаффоф сийсат юритилаётгани халқаро ҳамжамиятда қатъий позицияни шакллантириб улгурди. Айни пайтда Европа Иттифоқи Марказий Осиё давлатлари билан ҳамкорликнинг янги стратегиясини ишлаб чиқмоқда ва “Биз ҳамкорлик стратегиямизда Ўзбекистон манфаатларини устувор кўямиз”, деган фикрлар билдирилди учрашувлар чоғида.

– **Мажбурий меҳнат ёхуд меҳнат ҳуқуқларининг бузилиши ҳақида гап кетса, негадир фақат қишлоқ хўжалиги соҳаси назарда тутилади...**

– Гапингиз тўғри. Мажбурий меҳнат фақат қишлоқ хўжалиги тааллуқли деб ўйласак, адашамиз. Иқтисодийнинг ҳамма тармоқларида меҳнат стандартлари бажарилишини қатъий йўлга қўйишимиз керак. Аввало, қурилиш, хизмат кўрсатиш соҳаларидаги норасмий меҳнатга барҳам беришимиз лозим. Бизда ишламайдиган одамнинг ўзи йўқ аслида. Аёлларимиз уйда ўтириб ҳам даромад келтирадиган бирор юмуш билан шугулланишади. Аммо уларнинг меҳнати расмийлаштирилмаган. Фуқароларимизни норасмий сектордан расмий секторга ўтказишимиз керак. Бу – Халқаро Меҳнат ташкилотининг ҳам устувор вазифаларидан биридир.

Биз меҳнат ҳуқуқлари ҳақида гап кетганда фақат пахта ва дала ишларига эътибор қаратаёلمиз. Камчилигимиз – бошқа секторларни етарли даражада ўрганимаямиз. Бу – биринчи масала. Иккинчидан, аҳолининг меҳнат ҳуқуқи тўғрисидаги билимларини оширишимиз лозим. Одамларнинг бу борадаги ҳуқуқий маданияти талаб даражасида эмас.

Халқаро Меҳнат ташкилоти билан муносабатларимизни пахта, қишлоқ хўжалиги мавзусида олиб чиқиш, бошқа соҳаларда меҳнат ҳуқуқи ва стандартларнинг жорий қилинишига ҳаракат қилаймиз. Ўзбекистон ва ХМТ ўртасидаги “Муносиб меҳнат” дастурида шу масалаларга алоҳида эътибор қаратилган. Илгари ХМТ билан фақат пахта атрофида ҳамкорлик қилган

бўлсак, эндиликда муносабатларимизни янги bosқичга кўтарамиз: меҳнат стандартларини халқаро меъёрларга мослаштириш, халқаро стандартларни жорий қилиш бўйича ҳамкорликни кенгайтирамиз.

– **БМТ “Хотин-қизлар ҳолати бўйича комиссияси”нинг 63-сессиясида Ўзбекистон делегацияси томонидан қайси йўналишлар бўйича маълумотлар тақдим этилди? Комиссиянинг халқаро миқёсдаги ўрни ва аҳамиятини қандай баҳолайсиз?**

– “Хотин-қизлар ҳолати бўйича комиссия” БМТнинг Иқтисодий ва ижтимоий кенгаши ҳузуридagi тузилмаларидан бири бўлиб, 1946 йилда ташкил этилган. Географик тақсимот тамойилга мувофиқ Африка, Осиё, Лотин Америкаси ва Кариб денгизи, Шарқий ҳамда Фарбий Европа вакили саналган, ИИК томонидан 4 йилга сайланган, БМТ га аъзо 45 давлатни ўз ичига олади.

Ҳар йили сентябрь ойида БМТ бош қароргоҳида давлат раҳбарлари иштирокида ўтадиган сессия БМТ доирасидаги энг йирик халқаро анжуман ҳисобланади. “Хотин-қизлар ҳолати бўйича комиссия”нинг ҳар йилнинг март ойида ўтказиладиган сессияси эса нуфузи жиҳатидан ундан кейин иккинчи ўринда туради. Бу дунё миқёсида хотин-қизлар масаласига нечоғлик катта аҳамият берилишини кўрсатади.

Илгарилари БМТнинг март ойи анжуманларида Ўзбекистон делегацияси иштирок этмас эди. Мана икки йилдирки, Президентимиз ташаббуси билан делегациями БМТнинг нуфузли минбарига туриб мамлакатимиз хотин-қизларининг ҳолати ва бу йўналишда амалга оширилаётган ишлар, олиб борилаётган ислохотлар ҳақида маъруза қилмоқда.

“Хотин-қизлар масалалари бўйича комиссия”нинг 63-сессиясида аъзо давлатларнинг олий даражадаги вакиллари – Литва, Непал, Хорватия, Эстония президентлари, Исландия бош вазири, Колумбия ва Панаманинг вице-президентлари ҳамда Европа Иттифоқининг Ташқи ишлар ва хавфсизлик сийсати бўйича олий вакили иштирок этди ва улар томонидан баёнотлар берилди. Анжуманда давлат раҳбарларидан кейин бизга сўз берилгани, Ўзбекистонга бўлган катта эътибор ва ҳурмат ифодасидир.

Сессия очилишида сўзга чиққан БМТ Бош қотиби А.Гутерриш хотин-қизларнинг халқаро муносабатлардаги ўрнига юқори баҳо бериб: “Аёллар сийсатда ва ижтимоий ҳаётда иштирок этадиган жойларда иқтисодий ўсади, барқарорлик мустаҳкамланади ва фуқароларнинг фаровонлиги ошади”, деди.

Шунингдек: “Агар аёллар тинчлик музокараларида иштирок этса, узоқ ва барқарор осийишталикка эришилади, агар меҳнат бозорига аёлларга ҳам тенг имкониятлар яратиш берилса,

иқтисодий кўрсаткичлар триллионлаб долларга етиши мумкин, агар аёллар гуманитар фаолият билан шугулланса, муҳтожларга кўпроқ ёрдам берилар эди”, – деди БМТ раҳбари.

“Хотин-қизлар масалалари бўйича комиссия”нинг 63-сессиясида қуйидаги йўналишлар бўйича батафсил маълумотлар берилди:

Биринчидан, Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан мамлакатимизда сийсий, ижтимоий-иқтисодий ва гуманитар соҳаларда амалга оширилаётган ислохотлар, шунингдек, 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси моҳияти;

Иккинчидан, мамлакатда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришда хотин-қизларнинг иштироки ва улушини ошириш, муҳим қарорлар қабул қилиш жараёنларида аёлларни жалб қилиш;

Учинчидан, хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, иш ўринлари сонини кўпайтириш, “Обод қишлоқ” ва “Обод маҳалла”, “Ёшлар – келажагимиз”, “Ҳар бир оила – тадбиркор” дастурлари доирасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга кўмаклашиш;

Тўртинчидан, ёрдамга муҳтож, оғир ижтимоий шароитда яшаётган хотин-қизларни ижтимоий-маънавий муҳитни ўрганишнинг самарали тизимини жорий қилиш ва мавжуд муаммоларни ҳал этиш механизмининг йўлга қўйиш, аёллар ҳуқуқлари бузилишининг олдини олиш, аёлларга нисбатан зўравонликка йўл қўймаслик.

Бундан ташқари, Ўзбекистон қонунчилигидаги сўнгги ўзгаришлар, хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш соҳасида қабул қилинган ҳуқуқий ҳужжатларнинг асосий қоидаларини, шу жумладан, Президентимизнинг “Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида” ги қарори, шунингдек “Эркалар ва аёллар учун тенг ҳуқуқлар ва имкониятлар кафолатлари тўғрисида” ги ва “Хотин-қизларни таъйиқ ва зўравонликлардан ҳимоя қилиш тўғрисида” ги янги қонун лойиҳалари сессия иштирокчиларида катта қизиқиш уйғотди.

– **Бир ҳафталик таширф домида бошқа тадбирлар, учрашувлар ҳам кўзда тутилган бўлса керак?**

ХАЛҚАРО НАМЎАМИЯТ ЭТИРОФИДА

— Албатта. Тадбир доирасида БМТнинг Аҳолишунослик жамғармаси (UNFPA) ижрочи директори Натали Канем билан учрашдик. Унда мазкур ташкилот доирасида ҳамкорликнинг бугунги ҳолати ва икки томонлама ҳамкорлик истиқболларини муҳокама қилиб олдик.

Яхши билисиз, UNFPA Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг асосий органларидан бири бўлиб, у аъзо давлатларга аҳолишунослик, соғлиқни сақлаш, ижтимоий ҳимоя, гендер тенглиги ва барқарор ривожланиш ишларини қўллаб-қувватлаш учун демографик сиёсатни такомиллаштириш соҳаларида кўмак беради.

UNFPA ижрочи директори сўнги йилларда Ўзбекистонда аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, хотин-қизларни рағбатлантириш, гендер тенглиги ва репродуктив саломатлик соҳасида амалга оширилаётган ишларга юқори баҳо беришди.

Шунингдек, анжуман доирасида Марказий Осиё давлатлари хотин-қизлар ташкилотлари раҳбарларининг форуми ҳам ўтказилди. Бунда шакллантирилган тизим яқин кўшнларимизда ҳам катта қизиқиш уйғотди.

Сессия иштирокчилари Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш борасида амалга оширилаётган ислохотларни олқишлар билан қутиб олди. Чунки, тан олиш керак, бевосита давлат раҳбари томонидан аёлларни ҳимоя қилиш, уларга ғамхўрлик кўрсатиш камдан-кам учрайдиган ҳолат ҳисобланади.

Қўллаб-қувватлаш делегациялари ўз маърузаларида асосан хотин-қизлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўлида қандай тўсиқларга учраётгани, бу борада қандай курашаётгани ҳақида, ўз давлатларининг раҳбарлиги ва масаладаги қатор эътирозлари мавжудлиги тўғрисида тўхтади. Улар БМТ минбарини бир ҳимоя минбари деб билиб, бу борада БМТдан ёрдам сўрашди.

Биз эса тажриба алмашиш учун боргандек бўлдик, гўё. Чунки Ўзбекистон хотин-қизлари давлат ҳимоясида. Бизда аёлларга мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожига алоҳида ҳисса қўшаётган етакчи куч сифатида қаралади.

— **Танзила Камаловна, 2019 йилда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси ва маҳаллий Кенгашларга сайловлар бўлиб ўтди. Хотин-қизларнинг жамиятдаги роли ва давлат бошқарувидаги улушини ошириш борасидаги ишлар тўғрисида ҳам БМТ сессиясида маълумот берилдими?**

— Айнан шу ҳақида тўхталмоқчи эдим. Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси томонидан кадрлар потенциалини шакллантириш ва тайёрлаш, улардан самарали фойдаланиш соҳасидаги асосий йўналишлар ва устувор вазифаларни белгилаб олиш ва амалга ошириш мақсадида кадрлар билан ишлаш Концепцияси ишлаб чиқилган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига киритилган.

Шу пайтга қадар сиёсий ва ҳуқуқий билимли, фаол, инновацион гоյларга ва ташкилотчилик қобилиятига эга бўлган хотин-қизлардан иборат 3 минг 240 нафар кадрлар захираси шакллантирилди.

Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик палатаси депутатлиги учун бўлиб ўтадиган сайловларда аёлларнинг фаол иштирокини таъминлаш ва

30 фоизлик квотага эришиш мақсадида захирага олинган кадрлар ўртасида жойларда 140 дан ортик сиёсий ўқувлар ташкил этилди.

Раҳбар кадрлар орасида хотин-қизлар улушини ошириш мақсадида Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви Академияси билан ўзаро келишув Меморандуми имзоланди. Бу борада мамлакатимизда амалга оширилаётган ишлар сессия иштирокчиларида катта таассурот қолдирди.

— **БМТ “Хотин-қизлар масалалари бўйича комиссияси” нинг асосий мақсади ва фаолият йўналишларидан бири хотин-қизлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва дунё миқёсида гендер тенгликни таъминлашдан иборат. Хотин-қизлар ташкилотининг раҳбари ва аёл сифатида Ўзбекистондаги гендер тенглик борасидаги вазиятни қандай баҳолайсиз?**

— Президентимизнинг 2019 йил 7 март куни қабул қилинган “Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги қароридан хотин-қизларнинг гендер камситилишига йўл қўймаслик, мамлакатда гендер тенгликни таъминлаш ва аёлларнинг ижтимоий турмуш шароитларини яхшилашга қаратилган давлат сиёсатини амалга ошириш, касбий сегрегация, иш ҳақи ўртасидаги фарқ, аҳолининг иқтисодий фаол қатлами орасида аёлларнинг улушини кўпайтириш сингари масалаларга алоҳида эътибор қаратилган.

Қўллаб-қувватлашда аёллар меҳнати паст баҳоланади. Эرкак ва аёл бир хил иш соатида, бир хил вазифани бажарса-да, аёлга кам меҳнат ҳақи тўланади. Аёлларни ишга қабул қилишда ҳам маълум бир чекловлар мавжуд.

Мамлакатимизда бундай муаммоларга қўнун йўли билан барҳам берилган. Давлатимиз раҳбарининг юқорида номи зикр этилган қароридан хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш, уларнинг тадбиркорлик ташаббусларини янада қўллаб-қувватлаш, меҳнат фаолиятини рағбатлантиришга қаратилган қатор чора-тадбирлар белгиланган.

— **Бирок тадбиркорлик билан шуғулланиш истагида бўлган айрим аёлларимизнинг имтиёзли кредитлар олишда қийинчиликларга дуч келаётгани сир эмас. Бунинг сайёр қабуллар жараёнидаги мурожаатлар, уйма-уй юриш давомидати суҳбатлардан ҳам билиш мумкин.**

— Тўғри, шу пайтга қадар, баъзан бўлса-да, бундай муаммолар учраб турган эди. Президентимизнинг “Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига мувофиқ айни пайтда Хотин-қизлар кўмиталари қошида нодавлат нотижорат ташкилот макомига эга бўлган хотин-қизлар тадбиркорлик марказлари ташкил этилмоқда.

Хар бир ҳудудда ташкил этиладиган бундай марказларда давлат бунёдидан маош оладиган уч нафар мутахассис фаолият юритида ва улар жойларда тадбиркорлик билан шуғулланиш истагини билдирган аёлларни марказга жалб этиш ва тадбиркорлик фаолиятини ташкил этишга кўмаклашиб, аёлларнинг ўз бизнесини йўлга қўйиш ва

юретиш кўникмаларини шакллантириш, бизнес гоյларини тайёрлашда консультатив ёрдам бериш, шу жумладан, лойиҳа бизнес-режасини тайёрлаш, солиққа тортишнинг турли режимлари танахш ва қўллаш, бухгалтерия ҳисобини юритиш, замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш ва бошқа йўналишлар бўйича ўқувлар ташкил этади.

Бизнес-инкубатор шаклидаги тадбиркорлик марказлари “Хотин-қизлар ва оилани қўллаб-қувватлаш жамоат фонди” ҳисобидан молиялаштирилди. Айни пайтга қадар юз миллиард сўм миқдоридан маблағ ажратилган ва тадбиркорлик билан шуғулланиш истагида аёлларга 8 фоизлик имтиёзли кредитлар хотин-қизлар кўмиталари тавсиясига кўра берилди. Бошқа давлатларда бундай амалиёт йўқ, яъни, хотин-қизлар учун алоҳида кредит линиялари кўзда тутилмаган. Бу борадаги ишларимиз ҳам сессия иштирокчилари эътирофига сазовор бўлди.

Мамлакатимизда жорий этилган яна бир янгилик — Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасининг ҳудудий бўлинмалари ҳузурида “Зўрлик ишлатишдан жабр кўрган шахсларни реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамда ўз жонига қасд қилишнинг олдини олиш марказлари (шелтерлар)” ташкил этилгани аъзо давлатлар ва сессия иштирокчиларининг эътиборини тортиди.

Айни пайтга қадар жойларда ана шундай 160 та шелтер фаолият юритмоқда. Ушбу марказларда, биринчи навбатда, оғир вазиятга тушиб, ҳаёт қийинчиликлари олдида эсанқираб, психологик зўриқиш оқибатида боши берк кўчага кириб, қаёққа боришни билмай қолган аёлларга кўмак берилди.

Турмушда ҳар қандай ҳолат юз бериши мумкин. Илгари қийин вазиятга тушиб қолган аёл қаерга боришни билмас эди. Чунки борадиган жойининг ўзи бўлмаган. Хотин-қизлар кўмитаси ҳокимият биносида жойлашган ва бу аёлларимизда қандайдир бир ётсираш кайфиятини уйғотди. Шунинг учун биз бундай марказларни алоҳида биноларда ташкил этдик. Тўғри, аёлларимиз ҳар доим ҳам бундай марказларга мурожаат қилавермаслиги мумкин. Истиҳоло, андиша кучли аёлларимизда. Шу боис, маҳаллаларда фаолият юритадиган мутахассисларимиз ўз ҳудудидagi ана шундай аёлларни аниқлаб, марказга олиб келишади. Ёки оғир аҳволда қолган аёллар республика доирасидаги ягона қисқа 1146 рақамли “Ишонч телефони” га кўнғироқ қилишлари мумкин.

— **Ўзбекистон Президентининг “Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маънавий зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги қарори қабул қилинганига ҳам ун ой бўлди (2018 йил, 2 июль). Шу пайтга қадар шелтерларга бўлган мурожаатлар таҳлил қилинганими?**

— Очиги, 2017 йил биз учун бир мунча оғир йил бўлди. Давлатимиз раҳбарининг позицияси, янги талабларни ҳаммамиз ҳам бирдек англаб етмадик бошида. Тушунсак-да, имкониятларимиз чекланган эди. Масалан, Президентимиз биздан уйма-уй, хонадонма-хонадон юриб аҳолининг турмуш шароитини, оилалардаги ижтимоий маънавий муҳитни, одамларнинг муаммоларини ўрганишни қаттиқ талаб қилди. “Хотин-қизлар ўртасида ўз жонига қасд қилиш, жиноятчилик сингари ҳолатлар, оилавий

ажралишлар юз бермоқда. Бунинг сабаби нимада?” — деган саволга аниқ жавобимиз бўлмаган. Очиги, бизда бу саволга жавоб бериш имконияти ҳам йўқ эди. Туманда икки нафар ходим билан ишлаганимиз. Тан олишимиз керак, ўша пайтларда на маҳалла расиси, на маслаҳатчи, на профилактика инспектори бевосита бу масала билан шуғулланмаган. 2017 йил биз учун давлатимиз раҳбари томонидан олдимизга қўйилган саволларга жавоб излаш йили бўлди, десам янглишмайман.

2018 йил 2 февралда қабул қилинган “Хотин-қизлар қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги Фармонда Президентимиз бизга самарали ишлаш механизмини кўрсатиб, мукамал тизим яратиб берди: бугун етарли даражадаги инсон ва моддий ресурсларга эгамиз.

Саволга келсак, шу йилнинг 18 апрель куни шелтер иши намунали йўлга қўйилган Жиззах вилоятида республика семинарини ўтказдик. 2018 йил ва 2019 йилнинг биринчи чораги шелтерларда фаолият юритаётган мутахассисларга иш ўргатиш даври бўлди. Айни пайтга ишларимиз яхши йўлга қўйилган, камучиликларимиз йўқ, деган фикрдан йироқман. Тўғри, дастлабки рақамлар бор. Ҳисобот юритилмоқда.

2019 йилнинг биринчи чорагида зўравонликка учраган, оғир вазиятга тушиб қолган, инқироз ҳолатидаги 850 нафар хотин-қизга тиббий, 1 минг 250 нафарига психологик, 998 нафарига ҳуқуқий ёрдам кўрсатилди.

Илгарилари инқироз ҳолатидаги аёллар билан ким шуғулланмаган ёки бу вазифа маҳалладаги “Яраштириш комиссияси” зиммасига юклатилган. Тан олиш керак, айрим жойларда “Яраштириш комиссияси”ларнинг иши нотўғри ташкил этилган. Улар одамларнинг шахсиятига аралашиб кетаётган ҳолатлар қўллаб-қувватлашга. Бу аёлларимизнинг ҳақли эътирозлари сабаб бўляпти. Шунинг учун биз, “Яраштириш комиссияси” аъзоларини ҳам алоҳида ўқитиш керак, деган ҳулосага келдик. Инсон шаъни, қадр-қиммати ҳамма нарсадан устун. Унга дахл қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ ва “Яраштириш комиссияси”лари муаммога учраган ҳар бир инсон билан яқна тартибда ишлаши керак. Уларнинг ички кечинмаларини ўзгаларга ошкор қилиш мумкин эмас деб ҳисоблайман.

Шу боис, қийин вазиятга тушиб қолган аёл шелтер марказига келса, яқна тартибда психолог билан суҳбатлашади. Бу суҳбат фақат иккала сининг ўртасида қолади. Айрим аёллар норози бўлаётганидек, уларнинг сирини маҳаллага ёйилиб кетмайди.

Айни пайтда хотин-қизларни тўлалигича ҳимоя қиладиган ана шундай тизимларни яратиш, мукамаллаштириш устидамыз. Лекин бу бирданга бўладиган иш эмас. Чунки шу пайтга қадар инсон қалби, руҳияти билан ишлайдиган тизим бўлмаган бизда.

Президентимиз раҳнамолигида амалга оширилаётган ишларимиз халқаро ҳамжамият томонидан эътироф этилаётгани қувонарли, албатта. Аммо биз, давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, халқаро ташкилотлар кўзи учун эмас, халқимиз фаровонлиги, мамлакатимиз тараққиёти, аёлларимизнинг розилиги йўлида меҳнат қилаямиз. Бош мақсадимиз — халқимизнинг қалбига йўл топшидан иборат.

Воҳид ЛУҚМОНОВ суҳбатлашди.

FAROVON OILA – JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI

Оила фаровонлиги жамият тараққиётига хизмат қилади. Азалдан ота-боболаримиз оиланинг мустақамлигига алоҳида эътибор қаратишган. Аҳлиноқликда умргузаронлик қилиб, катта ҳаётий тажрибага эга бўлган бобо ва бувилар тарбиясини олган фарзандлар бугун жамият тараққиётига муносиб улуш қўшиб келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази вакиллари соҳага алоқадор ташкилотлар билан ҳамкорликда оила мустақамлигини таъминлаш борасида бир қатор ижобий ишлар олиб бораётганликлари натижасида ажримлар сони камайишига эришилмоқда. Буни биргина Қашқадарё вилоятида амалга оширилаётган ишлар мисолида яққол кўриш мумкин.

"Оила ва жамият" газетаси, "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази вилоят бошқармаси ҳамкорлигида Шаҳрисабз шаҳрида "Фаровон оила – жамият тараққиётининг асоси" мавзусида ўтказилган тадбирнинг асосий мақсади ҳам шунга қаратилди. Маҳаллаларнинг ибратли оқсоқоллари, ФХДЁ бўлими, 3-оилавий поликлиника шифокорлари, нурунийлардан ташкил топган тадбир иштирокчилари дастлаб хонадонларда бўлишиб, уй соҳибларининг томорқа ерлари ва иссиқхоналардан самарали фойдаланиш, тадбиркорлик орқали оила даромадини мустақамлаш борасидаги ибратли ишлари билан танишдилар. Шунингдек, янги оила қураётган ёшларга бой ҳаётий тажрибалардан сўзладилар. Тадбир "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази Шаҳрисабз шаҳар ҳудудий бўлимида давра суҳбати тарзида давом этди.

Рамиз ЗОҲИРОВ, "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази вилоят бошқармаси бошлиғи:

– Аввало, "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази ва унинг ҳудудий бўлими ташкил этилиши оилаларни қўллаб-қувватлаш ва мустақамлашга қаратилган муҳим кадам бўлди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори фаолиятимиз мезонига айланган. Мустақам оилани қарор топтириш давлат сиёсати даражасига кўтарилганлиги бежиз эмас. Айни пайтда вилоятда 750 634 оила бўлиб, уларнинг 243742 тасини ёш оилалар ташкил этади. Вилоятнинг 14 та туман, 2 та шаҳар бўлими фаолият олиб борапти. Асосий мақсад ва вазифаларимиз – оилалар тотувлигини таъминлаш, ажримларнинг олдини олиш, соҳага алоқадор ташкилотлар

билан ҳамкорликда соғлом оилани шакллантириш, хотин-қизларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, уларни тадбиркорликка йўналтириш орқали бандлигини таъминлаб, оила фаровонлигига ҳисса қўшишдан иборат. Шу жиҳатдан ҳам "Оила ва жамият" газетаси асосий ҳамкоримиз бўлиб, ундаги оилаларни мустақамлаш, ажримларнинг олдини олишга қаратилган ҳар бир мақола диққат-эътиборимизда. Газетадаги бу каби чиқишлар амалий ишимизга яқиндан кўмакчи бўлаётир. ОИАТМнинг мутахассислари, имом-хатиблар, хотин-қизлар қўмитаси раислари, маҳалла мутахассислари, зиёлиларнинг оилаларни мустақамлаш, болалар таълими ва тарбияси ҳақидаги ибратли ишлар, психолог маслаҳатлари мавзуларидаги мақолаларни доимий равишда ўқиб-ўрганиб, илғор тажрибаларни оммалаштирилмоқда.

Роҳила ИШАЛИЕВА, "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази Шаҳрисабз шаҳар бўлими раҳбари:

– Оилалар билан ишлайдиган ҳамкор ташкилотлар кўмағида иш олиб бораётганлигимиз самара бераётир. Ҳар бир оила илмий асосда ўрганилиб, тадқиқот олиб борилмоқда. Ажримларнинг олдини олишда, биринчи навбатда, тегишли ташкилотлар билан иш олиб боришни йўлга қўйдик. Бу бир кишининг иши эмас. ФХДЁ бўлими, маҳалла мутахассислари, катта ҳаёт тажрибасига эга бўлган нурунийлар, ёшлар иттифоқи, имом хатиблар, тиббиёт ходимлари билан ўзаро ҳамкорликда иш олиб борилмоқда.

Жорий йилнинг биринчи чорағида турли саволлар билан мурожаат қилган 150 нафар фуқаронинг аризаси кўриб чиқилди. Улар ичида ажралиш хусусида судга ариза берганлар ҳам бор. Ажрим сабаблари ҳамкор ташкилот вакиллари билан батафсил ўрганилди. Арзиманган сабабларни рўқач қилиб ажралиш ёқасида турган 74 оила яраштирилиб, болаларнинг ота ёки она меҳридан мосуво бўлишининг олди олинди. Ночор оилалар билан ишлашнинг йўл хариталари тузилиб, шаҳар ҳоқимлиги т а с д и г и д а н ўтказилди. Айни пайтда аниқ режа асосида иш олиб борилаётир. Жорий йилнинг биринчи чорағида 19 оила уй-жой билан таъминланди.

Дилором ИСМАИЛОВА, Шаҳрисабз шаҳар ФХДЁ бўлими мудири:

– Оила қураётган ёшлар унинг муқаддас эканлигини тушунишлари керак. Ота-онанинг, ёши улугларнинг розилиги билан қурилган оила мустақам бўлади. Ҳаётда баъзан шундай воқеалар ҳам учрайдики, икки ёш бир-бирларини тўлиқ ўрганмасдан, шошма-шошарлик билан оила қуради. Эр-хотин ўртасидаги арзиманган келишмовчилик учинчи шахснинг аралашуви билан каттагина муаммони келтириб чиқаради. Бу эса шубҳасиз оилаларнинг бузилишига сабаб бўлиши мумкин.

Қарабсизки, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай "характеримиз тўғри келмади" баҳонасида ажрашишгача боришади. Шунинг учун оила қураётган ёшлар никоҳгача, албатта, ёши улуглар, маҳалла оқсоқоллари ва ота-онанинг розилигини олиши, керак бўлса маслаҳатлашишлари лозим.

Фаолиятимиз "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази, ёшлар иттифоқи, "Нуруний" жамғармаси, "Маҳалла" хайрия жамоат фонди билан бевосита боғлиқ. Маҳалламиздаги 2980 нафар аҳоли 480 та ҳўжаликка бириккан. 630 та оиланинг 12 таси кам таъминланганлар рўйхатида бўлиб, ҳозирги кунда уларга тўлиқ имтиёзли кредитлар ажратилди. Ишимизни "Маҳалламизда кам таъминланган оила бўлмади!" шиори остида ташкил этганмиз. Ҳар бир оилада тадбиркорликнинг бир қўриниши бор. Асосан томорқа ҳўжалигидан самарали фойдаланиш яхши йўлга қўйилган.

Мафтуна ҚУРБОНОВА, ёш тадбиркор:

– Президентимизнинг 2018 йил 7 июндаги "Ҳар бир оила – тадбиркор" Дастурини амалга ошириш тўғрисида"ги қарори мамлакатимизда хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, иш ўринлари яратиш, тадбиркорлик орқасидан оилалар фаровонлигига эришиш буйича амалга оширилаётган ижобий ишларнинг натижасидир. Бундан биз ёшлар ҳам баҳраманд бўлдик. Ироқи каштачилиги буйича Шаҳрисабз мактаби яратилганлиги сир эмас. Оиламиздаги миллий

хунармандчилик, хусусан каштачилик авлоддан-авлодга мерос бўлиб келмоқда. Ёшлар иттифоқи Шаҳрисабз шаҳар кенгаши кўмағида банкдан имтиёзли кредит олиб иш бошладим. Айни пайтда 30 нафардан ортақ маҳаллий ёшларга бу касб сирларини ўргатяпман. Фаолиятимиз "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази билан бевосита боғлиқ. Ҳозирги глобаллашув жараёнида ёшларни касба ўргатиш орқали оила фаровонлигини таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Оиламизда тайёрланаётган хунармандчилик маҳсулотлари ўз харидорини топмоқда. Бундан ташқари, кўргазмаларда ўз маҳсулотларимиз билан иштирок этаётганлигимиз соҳани янада ривожланишига йўл очаяпти. Тадбиркорлик орқасидан дастурхонимиз тўкин, оиламиз фаровон.

Соҳиба ПАРДАЕВА, "Наврўз" маҳалла фуқаролар йиғини мутахассиси:

– Фаолиятимиз давомида оммавий ахборот воситаларидаги оила барқарорлигини таъминлашга қаратилган чиқишлардан кенг фойдаланяпмиз. Хусусан "Оила ва жамият" газетасида чоп этилаётган мақолалар ишимизга яқиндан кўмак бермоқда. "Томорқа – кони фойда", "Азалий қадриятлар маскани", "Ҳаёт-мамонт масаласи", "Ўғит", "Эрта турмушнинг салбий оқибатлари" каби мақолалардан куч олдик. Газетанинг ҳар бир сонини интиқлик билан кутамиз. Бу биз, соҳа ходимларига асосий дорилфунун вазифасини ўтамоқда.

Хулоса ўрнида шунга айтиш мумкинки, маҳаллаларда маънавий соғлом муҳитни шакллантириш, оилавий ажримларнинг олдини олиш, жамиятимизда ҳар жиҳатдан баркамол фарзандларни камол топтиришда ишлар ўзаро ҳамкорликда ташкил этилаётганлиги қўлланган мақсад сари етаклайверади. Буни "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази Шаҳрисабз шаҳар ҳудудий бўлими фаолиятининг амалга оширилаётган ижобий ишларда яққол кўриш мумкин. Шаҳрисабз тажрибаси амалий ишларга кўмак беришига ишонамиз.

Шавкат СУЛТОНОВ, "Оила ва жамият" муҳбири:
Муаллиф олган суратлар.

BITTA OILANING BUZILISHI HAM IJTIMOIIY FOJIA!

Ушбу мавзуда суҳбатлашиш ташаббуси журналистдан эмас, кекса фахрийдан чиқди. Халқ депутатлари Жиззах вилояти кенгашининг энг ёши улуг депутаты, меҳнат фахрийси Хидир ШУКУРОВ ўзА мухбирини оилавий ажралишлар ва уларнинг олдини олиш мавзусида суҳбатга таклиф қилди.

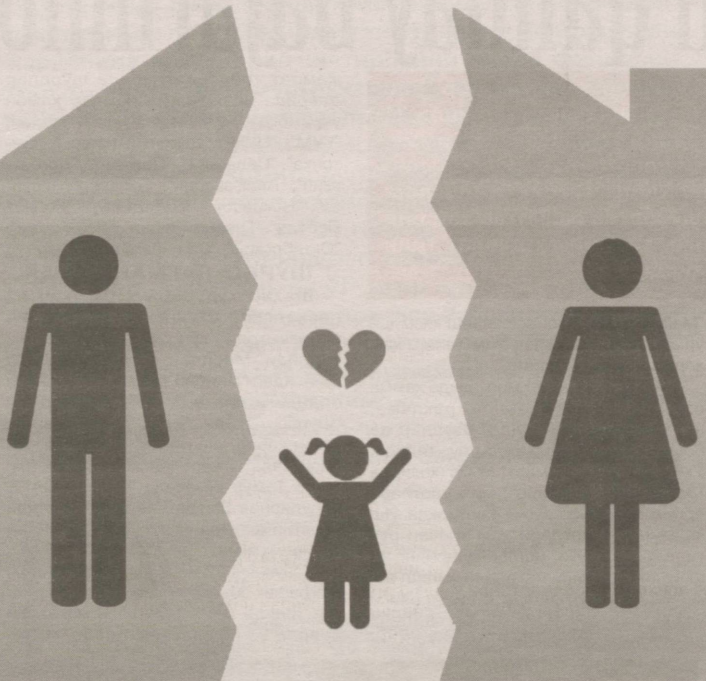
— Хидир ака, тўғриси, сиз таклиф қилган мавзу турли йигинларда, радио ва телевиденида, босма нашрларда хўп муҳокама қилиниб, кўпчилик учун эски гапга айланиб қолган. Бу масала билан шуғулланувчилар ҳам кам эмас. Статистик маълумотлар оилавий ажралишлар оз бўлса-да, камайганини кўрсатмоқда. Жиззах вилояти бўйича никоҳни бекор қилиш ҳолати 2017 йилда 1121 та қайд этилган бўлса, 2018 йилда 1098 тага тушибди. Бу оилани мустаҳкамлаш борасида олиб борилаётган ишлар самарасини кўрсатмайдими?

— Ҳа, булар юзаки қараганда таскин берувчи маълумотлар. 1 миллион 300 мингдан ортиқ аҳолиси бўлган вилоятда бир йилда 1 минг 300 дан зиёд келин-куёв никоҳдан ўтиб, 1000 дан зиёд оиланинг ажралиши ташвишли эмасдек туюлади. Бу оддий статистика. Бироқ атиги битта оиланинг бузилиши ҳам ҳақиқий фожиа экани ҳисобга олинса, мингта оиланинг бузилиши — мингта фожиа. Бу озми? Йўқ, албатта. Негаки, бу фақат ўша оилаларнинг эмас, уларнинг яқинлари, атрофдагиларнинг, бутун жамиятнинг фожиаси. Бунинг жамият тараққийнинг оддий табиий жараёни деб қараганлар қаттиқ адашади. Бир вақтлар бунга энгил муносабатда бўлган кўплаб фарб мамлакатлари ҳам бугун оила инкирозидан қаттиқ ташвишга тушиб қолгани сир эмас.

Ушбу масаланинг социологик, психологик жиҳатларини таҳлил қилмоқчи эмасман. Бу ушбу соҳа мутахассисларининг иши. Мен юртнинг бир нуруни сифатида бугун қўриб турганларимга кўп йиллик ҳаёт тажрибамдан келиб чиқиб ўз муносабатимни билдирмоқчиман, ҳолос. Боиси, ёши 80 дан ошган одам анча нарсани қўриб, бошқаларга айтгулик ҳаётий ҳулосаларга келиб қолар экан. Мен ўн йиллик педагогик, кейин эллик йиллик турли раҳбарлик вазифаларида, туман, вилоят, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига депутатлик фаолиятим давомида хизмат вазифам, жамоатчи сифатида оилавий муаммоларга кўп бор аралашшимга тўғри келган.

Мени ушбу масалани жамоатчилик билан муҳокамага қилишга ундаган сабаб ҳам ўзим кузатган етмиш йилдан зиёд даврда оилавий муносабатлардаги муаммоларда, уларнинг ечимиде, одамларнинг қарашларида юзага келган ўзгаришлар бўлди. Мен бу ўзгаришлар ҳақида ўқувчида аниқроқ тасаввур уйғотиш учун бугунги кунимизда ва анча олдин ўзим гувоҳ бўлган икки воқеани мисол келтираман.

Менга яқинлиги бўлган икки оила қуда бўлди. Ҳар икки томон ҳам ўзига тўқ, ўқимишли оилалар. Келин педагогика институти битириш арафасида, куёв олий маълумотли мутахассис. Ҳар икки томоннинг ота-оналари муқаддас

ҳаж зиёратини адо этиб келган.

Икки ёшнинг тўйлари катта тантана қилинди. Аммо орадан ҳеч қанча вақт ўтмай ҳажга бориб келган қайнона "қилдан қийиқ топиб" келинига зугум ўтказа бошлади. Келин "Ўтирса ўпоқ, турса сўпоқ"қа чиқарилди. Ҳожи она арзимас баҳона топиб келинини ўғлига ёмонлади. Излаганига яраша баҳона ҳам топила қолди. Келиннинг билагида доғ бор эмиш. "Бу тугилажак боласига ўтиши мумкин, биз авлодимиз наслини бузишни истамаймиз", деган иддао билан ўғлидан хотинидан ажралишни талаб қила бошлади.

Гулдай фарзандига қўйилган ноҳақликдан саросимага тушиб қолган келиннинг ота-онаси биландаги доғ оддий хол экани ҳақидаги тушунтиришларини ҳам тиббиёт мутахассисларининг ҳулосаларини ҳам хожи қайнона ҳисобга олмади. "Келиним яхши" деб мақтаниб юрган хожи қайнота ҳам хотинининг гапини маъқуллаб қолди.

Охир-оқибат келинни ота уйига жўнатиб юборишди. Куёв онасининг топшириги билан унга "мен сени уч талоқ қилдим", деб айтиб келди.

Можарога аралашмаган ташкилотлар қолмади. Бироқ ҳеч ким қайнонани инсофга келтира олмади. Гулдай оила завол топди. Айбисиз айбдор бўлган қиз бечора руҳан эзилиб, хасталаниб қолди.

Мен ушбу масалани ўрганиш давомида қайнонанинг келиндан эмас, унинг сепидан кўнгли тўлмаганини билдим. Билакдаги хол бир баҳона бўлган, ҳолос.

Кейинги йилларда моддий сабаб тўғрисида ажралаётган оилалар кўпаймоқда. Демак, мулкнинг инсоний муносабатлардаги аҳамияти ортган экан, оила ва никоҳ тўғрисидаги қонунларимизга тегишли ўзгаришлар

киритиш зарур, деб ўйлайман. Никоҳ тузилиши олдиндан эр-хотиннинг мулк муносабатлари, уларнинг янги рўзгорни барпо этишдаги ҳиссалари, ажрашган тақдирда мулкнинг қандай тақсимланиши қонун билан белгилаб қўйилиши керак.

— Ҳар икки қуда томон ҳаж амалини бажариб келган экан. Уларнинг инсоф ва диёнатга асосланган диний эътиқоди ҳам оилани бундай ноҳақликка олиб келмасликлари керак эди-ку?

— Афсуски, кейинги йилларда ўзини диндор, диёнатли санаб, диний амалларни бажариб юрганлар орасида увол-саовобни фарқламайдиганлар ҳам борлиги ҳақиқат. Бу жоҳиллик. Мен келтирмоқчи бўлган иккинчи мисол масаланинг айнан шу жиҳати билан боғлиқ.

Зомин, Бахмал, Ғаллаорол туманларида ўтган асрнинг 35-60 йилларида суд раиси, прокурор бўлиб ишлаган Урол Қулматовни катта авлод вакиллари жуда адолатли, донишманд киши сифатида эслашади. Ана шу одамнинг бир оилавий ажримнинг олдини қандай олгани менинг ҳам эсимдан чикмайди.

Воқеа ўтган асрнинг элликгинчи йиллари бошида бўлган эди. Ғаллаоролдаги қишлоқлардан бирида урушдан бир оёғини йўқотиб қайтган йигит кооператив савдода ишлайдиган бадавлат оиланинг қизига уйланади. Куёвнинг оиласи келиннига қараганда анча ночор кун кечириди. Бунинг устига келиннинг онаси қуда томоннинг моддий қийинчилигини юзига солавериш, орага совуқчилик туширади. Натижада келин боласини олиб отасиникига кетади ва ажралишга ҳаракат бошланади.

Нима қилишни билмай гарангсиб қолган куёв кинингдир маслаҳати билан туман прокурори Урол Қулматовнинг олдига бориб, муаммосини гапириб

беради. Прокурор келиннинг отасини чақириб, одатдаги усул билан "текшириб, қаматиб юбораман" деб босим ўтказиши мумкин эди. Куёв ҳам шунга умид қилиб борган. Аммо прокурор ўзининг хизмат вазифасига хос бўлмаган, ҳатто ўзи учун хатарли бўлган бошқа бир усулни қўллади.

Мадрасада кўп йил илм олган, шариат аҳкомларини яхши билгани тўғрисида эл орасида катта ҳурмат-эътибор қозонган, аммо ўша даврда эълон қилинган ялпи қатағон тўғрисида кўп азият чеккан муллани ҳузурига чақириб, оилани яраштиришни илтимос қилади.

Мулла ҳар икки томонни бир жойга тўллаб, ҳар бирига биттадан савол берган экан. Саволга уларнинг бирортаси жавоб бера олмабди. Шунда оилада отанинг, онанинг, эрининг, хотинининг бурчи ҳақидаги бу саволларга Қуръони Карим ва Ҳадиси шарифда зикр этилган шарҳлар билан мулланинг ўзи жавоб берган ва уларнинг ҳар биридан, "сен мусулмон сифатида ушбу шартларни бажара олсанми" деб сўрабди. Табиийки, имони бор мусулмон "йўқ" демайди. Томонлар ярашиб, яшаб кетади.

— Тараққийт тезлашиб, дунёқарашлар ўзгариб кетган бугунги кун одамларига бу усул-да таъбир ўтказиб бўлармикан?

— Мен давлатимиз томонидан яратилган диний эркинлик жамиятимизнинг асоси бўлган оилани мустаҳкамлашда жуда муҳим омил бўлиб хизмат қилади, деб ҳисоблайман. Чунки халқимизнинг эътиқоди кучли. Шунинг учун ҳеч ким шаръий никоҳсиз турмуш қурмайди.

Масаланинг яна бир муҳим жиҳати — никоҳнинг оиладаги муқаддас ўрни ҳақида ота-оналарда ҳам, ёшларда ҳам тушунчангиз камлиги. Агар шундай бўлмаганда ҳаж амалини бажариб келган ота-она арзиманган сабаб билан фарзандлари оиласи бузилишига сабаб бўлмас эди.

Бу тарбияни уларга маҳалла ҳам, фуқаролар йигини ҳам бера олмабди. Мен уларнинг барчасини асло билимсиз, одамлар билан ишлашга ўқувсиз демокчи эмасман. Улар ўз вазифасини бажармоқда. Оила муқаддаслиги, эр-хотиннинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳақида маънавий билимни, юқоридеги мисолда келтирганимдек, бизнинг диний уламоларимиз, имом-хатибларимиз беришлари керак.

Тўғри, ҳозир ҳамма жойда ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлашга қаратилган турли маърифий тадбирлар қилинмоқда. ФХДЁ бўлимлари томонидан оила қурмоқчи бўлган ёшларнинг ўқувлари ташкил этилмоқда. Маҳаллаларда оқсоқоллар, қайноналар кенгашлари ўтказаятган маънавий тадбирларда имом-хатиблар иштирок этиши йўлга қўйилган.

Шу имкониятлардан фойдаланиб, имом-хатиблар ФХДЁ гувоҳномаси асосида никоҳ ўқиш билангина чекланиб қолмасдан, ёшларимизни, уларнинг ота-оналарини оиланинг илоҳий асослари билан таништиришга эътибор қаратсалар яхши бўларди.

Булар менинг кўп йиллик кузатувлар асосида билдираётган мулоҳазаларим. Улар билан танишиб, фикр билдирадиганларга олдиндан ташаккурларимни айтаман.

Тошқул БЕКНАЗАРОВ
суҳбатлашди
ЎЗА

Samarqandda "Davlat tili haqida" gi qonun qanday bajarilmoqda?

Уммон каби соф, теран ва бетакрор тилимиз бор. Уни дунё ўрганмоқда. Аммо биз шу пайтгача фақат ҳар йили 21 октябр арафасидагина турли тадбир ўтказиш ҳамда оммавий ахборот воситаларида чиқишлар билан кифояланиб келдик, холос. Аслида қонуннинг ҳаётга татбиқ этилишини таъминлаш, уни ҳурмат қилиш шу юртда яшаётган ҳар бир фуқаронинг бурчидир. Ваҳоланки, тилимизга давлат тили мақоми берилганлигига 30 йил тўлди.

"ҲАР ҚАДАМДА АЖНАБИЙ ЁЗУВЛАР..."

Албатта, 1989 йилда қабул қилинган "Давлат тили ҳақида"ги қонун ижроси бўйича вилоятимизда, хусусан, Самарқанд шаҳрида маълум даражада ишлар амалга оширилди. Лавҳалар, эълонлар, нархномалар, ишлаб чиқарилган маҳсулоту географик объектларнинг номлари давлат тилида, лотин алифбосида ёзилган. Аммо республикамизда ички ва ташқи туризминг ривожлантиришга эътибор берилётган бир пайтда бу кўҳна масканга ташриф буюрган сайёҳларнинг савдо шохбачаси-ю хизмат кўрсатиш корхоналари бинолари пештоқига турли тилларда ёзилган лавҳаларни ўқиб, энаси қотиши табиий.

Яқинда кўшни республикадан келган танишим Самарқанд шаҳри қиёфаси жиддий ўзгарганлиги, янгиланганлигини ҳавас билан эътироф этди. Шу қатори эътирозини ҳам билдирди: "Ҳар қадамда ажнабий тиллардаги ёзувларни учратяпман. Республикангиз каби бизнинг давлатимиз ҳам кўп миллатли. Аммо фуқароларимиз давлат тилини яхши билади ва унга нисбатан ҳурмат ва эътиборда бўлади".

Бу гаплардан хижолат бўлдим. Нима деб ўзимни оқлашга қийналдим. Меҳмонни кузатгач, Самарқанд шаҳрида бу борада қилинган ишлар ва камчиликлар билан имкон даражасида танишиб чиқишга ҳаракат қилдим.

КОРХОНА МАЪМУРИЯТИ ЮҚОРИДАН КЎРСАТМА КУТЯПТИМИ?

"Давлат тили ҳақида"ги қонуннинг 20-моддасида кўрсатилганидек, лавҳалар, эълонлар, нархномаларнинг аксарияти давлат тилида эмас, ажнабий тилларда ёзилган. Масалан, "Постронним въезд запрещена" (Кўксарой майдони), "Принимаем оплаты по коммунальные платежи карты экспресс оплата" (Улуғ Турсунов кўчаси), "Salvatini", "Personal", "Ramsey", "Daniels", "Elysee", "Parumurie", "U. S. Polo", "ASSN", "NBU" "KARAVAN studio" (Бўстонсарой кўчаси), "EDU-cation IPP", "Дикая вишня", "Образование зарубежом", "HOTEL SHAHNAME", "CITY HOTEL SAMARKAND" (Университет хиёбони), "Салон красоты", "HOTEL EMIR XAN", "Bugatti", "Pizza Strada", "Детский мир LOTOS", "Crafers" ва ҳоказо...

Танишиш давомида ҳатто шаҳарнинг айрим муассасалари номи фақат чет тилларида ёзилган лавҳаларга дуч келдик. Бу ҳолат асосан хусусий меҳмонхона, тиббиёт клиникаси ва фирмаларда учрайди. Тўғри, меҳмонхоналарнинг лавҳа ва эълонлари хорижлик сайёҳлар тушуниши учун инглиз тилида ёзилиши мақсадга мувофиқ. Аммо ушбу лавҳа ёнига ўзбек тилида ҳам унинг номини ёзиш мумкин-ку?! Масалан, Шохруҳ кўчасидаги

"Malika" меҳмонхонаси кириш қисмида ўрнатилган лавҳалар ҳам ўзбек, ҳам хориж тилида ёзилган.

"МЕДСИ" тиббиёт марказида ҳамма ёзувлар – лавҳа, эълон, реклама, нархнома, эшиклардаги ёзувлар ва бошқа кўрсаткичлар фақат рус тилида. Ёки шаҳардаги "8 март" МЧЖ (ҳозирда "Зарафшон текстиль") маҳсулотлари ёрлиқлари фақат русча ёзилмоқда. Иш юритиш ҳужжатлари ҳам асосан рус тилида. Ҳолбуки, ишловчиларнинг 95 фоиздан ортигини маҳаллий миллат вакиллари ташкил қилади. Жамият раиси ўринбосарининг айтишича, шу пайтгача давлат тили масаласида ҳеч ким улارга

жамоат транспортларида шўролар даврида ишлатилган номлар ҳамон учрамоқда. Бу ачинарли ҳол. Масалан, "ГУМ", "ЦУМ", "Дальний лагерь", "Бетонка", "Сельский", "Поворот", "Дагбитский", "Арак заводи", "Бульвар", "Фрунзе", "Некрасов", "Партсъезд", "Колхоз Победа", "Гребной канал", "Ленинский", "Октябрьский", "За линия" ва ҳоказо.

ШҮРБО, ЛАГМАН, БАРАК...

Шаҳар худудида кўрсаткич ва лавҳаларни ёзишда икки-уч тилни аралаш ҳолда қўллаш ҳолатлари ҳам учрайди. Масалан, Ислоом Каримов кўчасидаги миллий таомлар ошхонаси олдидаги лавҳада шундай ёзилган: "Шўрбо, лагман, барак, сомса, манты, қазон қабоб, ош палов, шашлык, халиса, салати, европейские блюда". Ёки Амир Темури кўчасида "BLUCS CAFE популярная блюда. Магазин". Бундай ҳолатни шаҳарнинг хоҳлаган жойидан топиш мумкин.

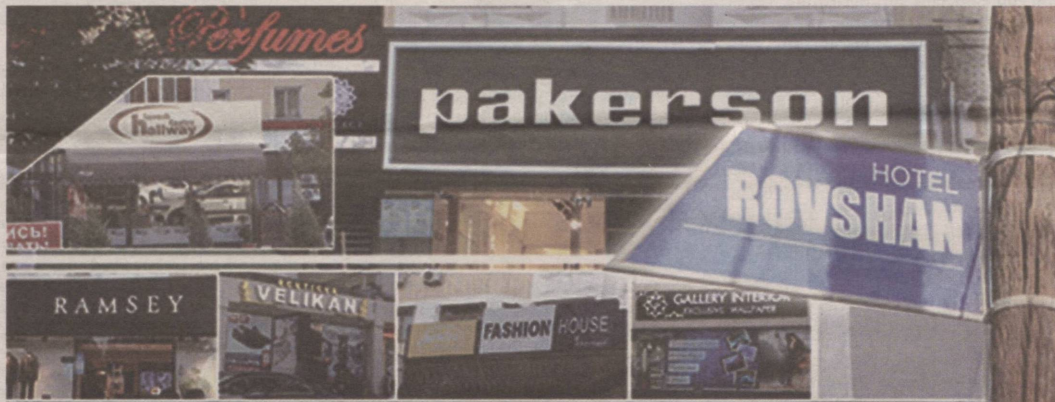
Қонуннинг 22-моддасида кўрсатилган географик объектларнинг номлари давлат тилида акс эттирилиши масаласи деярли ўз ифодасини топган. Аммо

"Таомнома" лотин алифбосида ёзилгану таомлар номлари ҳамда уларни тарқатиш жараёнлари русча. Завтрак, обед, полдник, плов с мясом, лагман, суп ва бошқалар. Ёки айрим жойларда «FHDYO»ни «FXDYO» тарзида ёзиш «удум» бўлган. Нима, "Имло қоидаси"ни мактабга таълим муассасалари ходимлари ўрганмайдими ё қоида фақат филологларга керакми?..

«QUSHHOVUZ» ҚАЕРДА?

«Сиёб деҳқон бозори»нинг Биби-хоним мажмуасига чиқиш томонидаги дарвозаси рўпарасида ўрнатилган кўрсаткичдаги "QUSHHOVUZ" ёзувини ўқиб бир оз ўйлаб қолдим. Қўшхоузни билар эдим. Қўшхоузи қаерда экан? Бу тарихий ҳовузни археологлар топган бўлса, уни ҳеч жойда ўқимадик-ку?! Кейин ёзув тағидидаги кўрсаткичга эътибор билан қарасам, у Қўшхоузи кўчаси томонга қаратилган экан...

Нафақат Самарқанд шаҳрида, балки вилоятда ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг номлари ва нархномаларида асосан русча, баъзи ўринларда номигагина қисқа ўзбекча

эътироз билдирмаган. Наҳотки, корхона маъмурияти юқоридан кўрсатма ва текширишлар бўлишини кутиб ўтирса?!

"ДАЛЬНИЙ ЛАГЕРЬ"ГА КИМ БОРАДИ?

Айрим давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳам номларида эътиборсизлик бўлаётгани хунук ҳолат. Масалан, Истеъмолчилар ҳуқуқларини химоя қилиш жамияти вилоят бўлими идорасининг барча кўрсаткич ва пешлавлари кирилл алифбосида ёзилган. "Бухгалтерия", ООО "Самарқанд зиё тарқатувчи", деган пешлавларга кўзингиз тушади (Кўксарой майдонидаги Кенгашлар уйи биносининг 1-қавати).

Худди шундай ҳолат қурилиш обodonлаштириш ташкилоти, "Узчари" савдо уюмиси, Ўзбекистон "Миллий тикланиш" ҳамда Халқ демократик партиялари вилоят кенгашлари, уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш идораси, улгуржи савдо уюмиси, "Қишлоққурилишнинг" масъулияти чекланган жамияти сингари ташкилотларда ҳам мавжуд. Афтидан бу ташкилотларда ҳали лотин алифбосида пешлавларни ёзиш урф бўлмаган. Ҳўп, кириллчада ёзилибди ҳам дейлик. Айрим жойларда унинг хато ёзилганига кулишни ҳам, куйинишни ҳам билмайсиз. Масалан, Паст Даргом тумани, Арабхона маҳалласи худудида, йўл ёқасида очилган қушхона пештоқиди "Қушхона", деб ёзилганига нима дейсиз?!

Маълум бир йўналишда қатновчи

баъзи кўча номларини ёзишда ўзбекча ёзилганлигига қарамай, унинг уст қисмига инглизча ёзишмоқда. Масалан, Mirzo Ulug'bek ko'chasi ёзувининг устига Mirza Ulugbek str. шаклида берилмоқда. Ёки баъзи кўча номлари кирилл алифбосида ёзишмоқда. Масалан, М.Собиров кўчаси, Ўзбекистон кўчаси, 40-уй. Ёки Али Қўшчи кўчаси, Али - Қўшчи кўчаси, Али Қўшчи ўтар кўчаси. Бу кўча ҳатто кирилл алифбоси имлосига зид равишда "Али - Қўшчи кўчаси" шаклида ёзилган. Ёки "Али Қўшчи ўтар кўчаси" шаклида ёзилиши бошқа бир шахс Али Қўшчи ўтар номидаги кўча тушунилади. Бизнингча, Али Қўшчи кўчаси ўтиш йўлакчаси ёки тор кўчаси, деб номлаш мақсадга мувофиқ бўларди.

"ИМЛО ҚОИДАСИ" ФАҚАТ ФИЛОЛОГЛАРГА КЕРАКМИ?

Шунингдек, ҳар икки алифбо "Имло қоидалари"га амал қилишда ҳам анчумунча камчиликлар учрайди. Жуда кўп жойларда "х" ва "ҳ" ҳарфларини фарқламастик, бош ҳарфлар ҳамда жуфт ва такрор сўзлар имлосидан беҳабарлик ҳолатлари учрайди. Масалан, "Фарход", "озиқ оват", "хамкор", "таъом" кабилар.

Шаҳардаги 37-болалар боғчасидаги лавҳалар оддий имло қоидаларига риоя қилинмасдан ёзилган. Масалан, МТМ худудидаги ёзувларда тутук белгиси () ни нотўғри қўллаш ҳолатлари мавжуд. Дарс жадвали лотинча ёзилгану фанлар номи русча. 32-МТМда эса

ёзилганлигини кўриш мумкин. Масалан, "Zakusochnaaya - Baxt, колбаса полукусочная, ЧП Бахт. Жамбай с. Кангли. Жомбой Кангли к", "Smetana Pure-mniki. Тайлякский район, с. Курганча. Тайлоқ тумани, Курганча к".

Баъзиларида эса матн фақат рус тилида ёзилгану алифбо аралаш - кириллча ва лотинча бўлиб, гўё корхона Россияга қарашли, у Ўзбекистон худудида жойлашган. Масалан, "Bravo классическая йогурт. ОШО Bravo. г.Самарқанд, ул. Буюк ипак йўли, 112", "АССОРТИИ в томатном соке консервированные. "Khakim Naimov" ОК. Самарқандский район, село Кушкучская, "Печенье, Элитное печенье. Республика Узбекистан, г. Самарқанд, улица Спитаменская, 5/13. Биковская 5/6", "Мақон консалтинг юридическая консультация №2". Ана, холос.

ХУЛЛАС...

Хуллас, она тилимиз миллат кўзгуси сифатида намоён бўлар экан, уни ҳар хил чет тиллар таъсиридан муҳофаза қилишимиз, миллий тил сифатида сайқаллаштириб боришимиз зарур. Шу билан бирга юртимизда уни сунистеъмол қилишлари ва бузишларига қарши муросасиз муносабатда бўлишимиз керак.

Муродқосим АБДИЕВ,
филология фанлари доктори,
профессор.
zarnews.uz

6 NAFAF MANKUMA OZODLIKKA CHIQRILDI

– Бу дунёда ҳамма нарса унутилар экан, – дейди хоразмлик маҳкума Жамила Қаландарова. – Қашшоқлик, бойлик, мансаб... ҳатто севги ҳам унутилар экан вақт ўтгани сайин. Онам доим, яхшилик деган нур ҳеч қачон қалбингдан ўчмайди, ҳеч бир нарса яхшилик каби ҳаётини ёрита олмайди, дея кўп тайинлар эдилар. Авваллари бу сўзларни чуқурроқ англамаган эканман. Мана бугун озод этилганим ҳақида эълон қилишганида Президентимиз биз ожиза аёлларга қилган бу яхшиликдан шу қадр қалбим ёришиб кетди. Йиғидан ўзимни тўхтата олмадим... Мен гўё бутунлай бошқа инсонга айлангандайман.

ИМКОНИАТНИ ҚАДРЛАЙ БИЛИШСИН

– Суд мажлисида 6 нафар маҳкума аёлга нисбатан уларнинг назорат тартибида келтирилган шикоятларига асосан жиноят ишлари кўриб чиқилди, – дейди Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси Нодира Бобохонова. – Судлов ҳайъатида ана шу аёллар ўзлари томонидан содир этилган оғир ва ўта оғир жиноятлар бўйича келтирилган шикоятлар атрофлига ўрганилди. Бу жараёнда аёлларнинг жиноят қилган ҳолатдаги ижтимоий шароитга катта эътибор қаратдик. Маҳкумалар жазони ўтатиш даврида ўзларига тегишли хулосани чиқариб олишгани уларнинг гапларидан, кўзларидан билиниб турибди. Ўзлари содир этган жиноят жамият учун, оиласи учун қанчалар салбий оқибатларга олиб келганини англаб етишган. Хусусан, мен маъруза қилган жиноий иш бўйича маҳкумага 12 йил озодликдан маҳрум этиш жазоси берилган. Аёл жазонинг 10 йилу 6 ойи 19 кунини ўтаб бўлган. Маҳкумалар ўзларига берилган кафиликдан жуда миннатдор эканликларини қайта-қайта таъкидлашди. Бу аёллар Президентимиз берган бу имкониятнинг қадрига етишади, деб ўйлайман.

КЕЧИРИМЛИЛИК – ЯХШИ ФАЗИЛАТ

– Меморандумга мувофиқ, айни вақтда судларда хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси вакиллари жамоатчилик асосида ҳимоячи бўлиб иштирок этмоқда, – дейди Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси жисмоний ва юридик шахслар билан ишлаш бўлими бошлиғи Озода Исломова. – Бундай янги амалиёт натижасида 2018 йилда жиноят содир этган ва ҳуқуқбузарликка қўл урган 893 нафар хотин-қиз кафиликка олиниб, жазодан озод этилди. Хусусан, 2018 йилда Хотин-қизлар кўмитаси кафилиги асосида 113 нафар судланувчига нисбатан озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланган.

Аёллар жиноятчилигининг олдини олиш ва судланган шахсларни кенг жамоатчилик назорати остида қайта тарбиялаш мақсадида

Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Хотин-қизлар кўмитаси ўртасида тузилган Меморандум асосида мамлакатимизда олиб борилаётган суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнида аёлларнинг иштирокини янада фаоллаштириш, оилаларни мустаҳкамлаш, хотин-қизларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, баркамол авлодни соғлом муҳитда тарбиялаш борасида қонунчилиқни такомиллаштириш, аёллар ўртасида жиноят ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларни турли зарарли иллат ва ёт ғоялар таъсиридан ҳимоя қилиш борасида қатор ишлар амалга оширилмоқда.

19 апрел кунини оғир ва ўта оғир жиноятларни содир этган 6 нафар маҳкуманинг аризаси Ўзбекистон Республикаси Олий судининг жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан назорат тартибида кўриб чиқилиб, уларнинг қилмишидан пушаймонлиги, ахлоқан тузалиш йўлига киргани ҳамда жазонинг асосий қисmini ўтаб бўлгани ҳисобга олиниб, оиласи бағрига қайтарилди.

судланган аёллардан 45 нафарига (1-чоракда) Хотин-қизлар кўмитаси кафилиги асосида озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланди. 11 нафари эса шартли озодликка чиқарилиб, оиласи бағрига қайтарилди.

Муқаддам судланиб, жазо муддати ни ўтаётган 597 нафар аёл муддатида илгари шартли озод қилинган, 100 нафар аёлнинг жазоси енгилроғи билан алмаштирилган. Халқимиз кечиримли. Қилмишидан чин дилдан пушаймон бўлганларни афв этиш энг яхши фазилатдир. Шу биргина яхшилик уруғидан минглаб эзгу ниятлар дунёга келишига ишонамиз, албатта.

НАФС БАЛОСИ ЙЎЛДАН УРМАСИН!

Судья озодлик ҳақида эълон қилганида энг кўп

Болаларим билан бир дастурхон атрофида ўтириб овқатланиш учун ҳамма нарсамни, ҳатто ҳаётимни ҳам қурбон қилишга рози бўлган кунларим бўлди. Уларнинг биргина ширин сўзини эшитиш, табассумини кўриб роҳатланиш қанчалар бахт эканини тушунганим сайин юрагим эзилади. Энди озодликка чиқиб уларнинг олдига борсам бор меҳру муҳаббатимни, умримни оилам учун сарфлашга аҳд қилдим.

кўз ёши тўккан маҳкумалардан бирини суҳбатга тортдик. Ўзини Энажон Саитова деб таништирган аёл афсус ва надомат билан шундай деди:

– Ўйлаб кўрсам, маҳкума аёллар ичида энг гуноҳкори ўзим эканман. Чунки аёлларнинг кўпчилиги етишмовчиликдан, болаларини ўйлаб билиб-билмасдан жиноятга қўл урганни айтишмоқда. Менинг бир жонимга нима етмаётган эди. Турмуш ўртоғим қамалиб қолган, мен ҳам у қилган жиноятни қилдим: гиёҳванд моддаларни сотиб бўйиб кетаман, деб ўйладим. Жазони ўташ жараёнида менга етишмаётган нарса нима эканини англаб етдим. Кўнглим ҳеч ёришмаслигининг сабаби, яхшилик қилиш ҳақида жуда кам ўйлар эканман. Аслида бир пиёла сув, бир тўграм нон билан одамнинг қорни тўяди.

Нафс йўлдан урмасин экан. Мен нафсимнинг гапига кириб, эл-юртга шарманда бўлдим. Мана, озодликка чиқдим. Умрим борича сабов ишларни қилишни дилимга тугиб қўйдим.

БОЛАЛАРИМ БАҒРИГА ҚАНОТ ҚОҚИБ УЧЯПМАН!

– Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 273-моддаси 5-қисми билан 12 йил озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинланган эди, – дейди маҳкума Мавжуда Ҳайдарова. – Жазонинг 10 йилу, 6 ойу 19 кунини ўтадим. Суд залида озодлик ҳақида айтишганида қулоқларимга ишонмадим. Қанийди қанотим бўлса-ю, болаларим бағрига учиб борсам, деб ўйладим. Аёл киши учун энг катта бахт бу унинг оиласи экан. 3 нафар фарзандим ва икки набирам бор. Набираларимни ҳали бирон марта кўлимга олмаганман. Озодлик қанчалар улуг неъмат эканлигини англаб етдим. Болаларим билан бир дастурхон атрофида ўтириб овқатланиш учун ҳамма нарсамни, ҳатто ҳаётимни ҳам қурбон қилишга рози бўлган кунларим бўлди. Уларнинг биргина ширин сўзини эшитиш, табассумини кўриб роҳатланиш қанчалар бахт эканини тушунганим сайин юрагим эзилади. Энди озодликка чиқиб уларнинг олдига борсам бор меҳру муҳаббатимни, умримни оилам учун сарфлашга аҳд қилдим. Биз ожиза аёлларни тўғри тушуниб озодликка чиқарган муҳтарам Президентимизни умрим етганича дуо қиламан.

ХОЛИС ВА ТАНҚИДИЙ ЁНДАШУВ

Шу кунини Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ўринбосари Холмўмин Ёдгоров ва Хотин-қизлар кўмитаси раиси ўринбосари Гулнора Маъруфовалар раислигида Меморандум ижросига бағишланган йиғилиш ҳолис ва танқидий руҳда ўтди. Видеоконференцалоқа режимида ташкил этилган мазкур тадбирда вилоят ва унга тенглаштирилган судлар раислари, вилоят хотин-қизлар кўмитаси раислари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди. 2018 йил 20 июлда имзоланган Меморандум ижроси юзасидан хотин-қизларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, оилаларни мустаҳкамлаш, оилавий низолар ҳамда никоҳдан ажрალიш ҳолатларининг олдини олишга қаратилган чора-тадбирлар юзасидан ҳамкорликда амалга оширилган ишлар билан бирга мавжуд камчиликлар ҳам очиқ-ойдин тилга олинди.

Меморандумда Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси, туман (шаҳар) бўлиmlари томонидан судга тақдим этиш мақсадида кафиликка олинувчи шахсни янги жиноят содир этишининг олдини олиш, уни соғлом муҳитга қайтариш, ўқиш ёки касбага йўналтириш, иш билан таъминлаш борасида аниқ ва мақсадли индивидуал дастурлар лойиҳасини ишлаб чиқишни ташкиллаштириш ҳам белгиланганлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Мухтасар ТОЖИМАТОВА,
“Оила ва жамият” муҳбири

Xitoy uskunasi + Turkiya xomashyosi = URGUT MAHSULOTI

yoki qog'ozdan amalga o'tgan ish o'rinlari haqida

Ушбу корхоналарда тикилиб, сотувга қўйилаётган эркаклар кўйлагини кўриб, бозору дўконлардаги сотувчиларнинг Хитой ё бошқа давлатлардан келтирилган дея сотаётган кўйлаклари асли Ургутда тикилса керагов, деган хаёлда қолдик. Сифат, ёрлик, дизайн ҳаммаси сизда шундай таассурот уйғотади.

Аслида Ургут туманига хотин-қизлар бандлиги, уларга яратилаётган иш ўринлари буйича мақола тайёрлаш учун боргандим. Тўғриси айтиш керак, бундан бирмунча муддат олдин ушбу масалада мақола ёзишда анча қийинчиликка дуч келардик. Шунча иш ўрни яратганмиз, деб айтилган корхонага борсак, 4-5 ишчини кўрар, «электр энергияси йўқлиги туфайли ишга чиқмаган, свет ёнганда қақирамиз», деган тadbirkorлар, биринчи навбатда, муаммоларига тўхталиб ўтарди. Бу сафар тумандаги бир нечта корхоналарга оғохлан-тирмай кириб бордик, айтилганидан ҳам

зиёд ишчилар ўз ўрнида, ишчи кийимида, қизинг меҳнат жараёнида.

Бепул тушлик, транспорт хизмати

«СамТуркТекстиль» оилавий корхонаси иш бошлаганига эндигина икки ой бўлибди. 25 та тикув машинаси ва бошқа ускуналар Хитойдан келтирилган, 25 нафар хотин-қиз ва ёшлар иш билан таъминланган. Кунига 240, бир ойда эса беш мингга эркаклар кўйлаги ишлаб чиқаради. Нафақат маҳаллий бозор, балки қўшни республикаларга ҳам маҳсулот сотувини йўлга қўйган. Икки ой ичда шундай қувват билан иш юритилишига кўпчилик тadbirkorлар ҳавас қилса, ажабмас.

Эркаклар кўйлагини тикиш билан шуғулланувчи корхона очилган тўсатдан хаёлимизга келгани йўқ, - дейди корхона раҳбари Анвар Гафоров. - Ун йиллардан бери айнан шу маҳсулот сотуви билан шуғулланиб, Хитой, Туркиядан эркаклар кўйлагини келтирардим. Қандай кўйлаklar қанча миқдорда сотилиши, яъни бозор маркетингидан хабарим бор. Кейинроқ Туркияда ишлаб чиқарилган кўйлаklar каби маҳсулот тикишни Хитой тadbirkorларига буюртма бериб, ушбу давлатдаги ишлаб чиқариш билан яқиндан танишдик. Пухта ўйланган ҳисоб-китоблардан сўнг худди шундай кўйлаklarни ўзимизда ишлаб чиқариш ҳаракатига тушдим. Бор сармомиями шу ишга тикдим. Хитойдан ускуна, Туркиядан хомашё келтириб, ишни йўлга қўйдик. Ишимиз

хом бўлмасин, дея гарчи мутахассислар бўлса-да, Туркия ҳамда шу иш билан узоқ йиллардан бери шуғулланган наманганлик мутахассисларни чақариб, керакли тавсияларни олдик.

Бу ерда меҳнат қилаётган 24 нафар хотин-қизга ойлик маошдан ташқари йўл пули ҳамда бепул тушлик ташкил қилинган экан.

Ишчилар сонини кўпайтириш фойдалироқ бўлди

«Ургут саноат сервис» корхонасида хотин-қизлар учун худди шундай шарт-шароитлар яратилганига гувоҳ бўлдик. - Ишлаётганимдан бери ўзимга ишончим ортган, атрофдагиларнинг ҳурматиниям сезаман, - дейди ушбу корхонага Жартепа маҳалласидан қатнайдиغان Турсуноя Раҳматова. - Коллежни тикувчилик йўналиши буйича тугатганман. Аммо орада бир йил ишламадим. Бир куни газетадаги эълонни ўқиб, шу ерга келдим, қабул қилишди. Тўғри, туман марказидан сал олисда яшайман, аммо ходимлар учун транспорт ташкил қилинган.

Корхонамизни 2017 йил 4 нафар ишчи билан ташкил қилгандик, - дейди унинг раҳбари Маждидхон Исломов. - Ҳозир уларнинг сони 25 нафарга етди. Шу йилнинг ўзида 11 нафар хотин-қизни ишга олдик. Солиқ ставкаларининг камайирилгани иш ўрнини яширмасдан, қонуний ташкил этишимизга сабаб бўлди. Энди уларнинг сонини камайириб кўрсатишдан кўра ошириш биз учун фойдалироқ. Айниқса, электр энергияси билан боғлиқ муаммоларнинг барҳам толгани тadbirkorлар ўз ишини тўла қувват билан юритишида муҳим омил бўлди.

Маҳаллий бозорлар билан бир қаторда Россия, Тожикистонга ҳам маҳсулот экспорт қилувчи ушбу корхона, республика миқёсида «Ташаббус» танловига иштирок этиб, номинация совриндори бўлган.

Шу корхонада икки йилдан бери ишлаётган Гўлнора Ҳамдамова иш бошлагандан бери соғлиги анча яхшиланиганини айтса, эндигина иш бошлаган опа эса турмуши бўлмагач, анча қийналганини, фарзандлари улғайиб қолаётгани, ишга жойлашгани унинг ҳаётида ўзгариш ясашидан умидвор эканини айтди.

Айтиш керакки, ушбу корхоналарда ишлаётган хотин-қизларнинг аксари ана шундай, ижтимоий ҳимояга муҳтож, иш улар учун нафақат моддий, балки руҳий, маиший қийинчиликларини енгиб ўтишига ёрдам берувчи омил эканлигини билдик.

Саноат усулидаги тўнлар

Табиийки, улар қўлда тикилган тўнларга тенг келмас, аммо ихчамлиги, тикилишида катта фарқ йўқ, нархи эса ҳамёнбоплиги билан ажралиб туради. Умуман, тўнни саноат усулида ишлаб

чиқаришни фақат ургутликлар уддалаган бўлса, ажабмас.

Бу гоёни анча йиллардан бери ўйлаганмиз, - дейди «Ургут Ҳаракат» МЧЖ раҳбари Садриддин Асроров. - Хитойдан савдо учун турли маҳсулотлар келтирардик. Пальтобоп, тайёр қавилган матоларни кўрғач, шу усулда тўн тикишни йўлга қўйсакчи, деган фикрни ўйладик. Ургут тўндўзлари тўнлари билан машхур бўлгани учун ушбу либосларнинг бозорда савдоси чаққонлигидан хабаримиз бор. Барчасини ўйлаб, Хитойдан шундай ускуналарни келтиришга жазм этдик. Жой масаласида муаммо йўқ эди, 2014 йилда фаолият бошладик. 4 та ишчи билан иш бошлаган корхонада ҳозирда 32 нафар ходим меҳнат қилади, уларнинг 28 нафари хотин-қизлар.

Дарвоқе, ушбу корхонада ҳам ходимларга бепул тушлик берилиб, транспорт харажатлари тўланар экан. Бир ойда беш мингга яқин тўн Ўзбекистондаги барча вилоятлар билан бир қаторда, Тожикистон бозорларига ҳам чиқади. Тadbirkorликни кўринки, тўн ичига солинадиган ватин ҳам шу худуддаги корхонада, мато қолдиқларидан тайёрланар экан. Тўнга кетадиган хомашёнинг 15 фоизигина хориждан, яъни Хитойдан келтирилади.

Шу ерда амалиётимни ўтаб, кўп нарсани ўргандим, - дейди Ургут қурилиш касб-хунар коллежидан таҳсил оладиган Ғўлиёй Эсанова. - Корхонада амалиётим давомида нафақат тикиш сирлари, балки ишни ташкил қилишни ҳам ўзлаштиряпман. Келаси йили ўқишни тугатгач, ўзим ҳам тикув цехи очилган ниятим бор.

Тadbirkorлар билан суҳбатлашарканмиз, гарчи улар «Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган» деган гап харидорларни чўчкатиётганини эътироф этишса-да, аммо ўзлари уни ёрликда қистириб ўтишга эътиборсизлик қилаётганини қузатдик. 16 ёшдан бери тadbirkorлик қилаётган баъзи корхона эгалари эса вақтида ўқишга эътибор бермагани, хусусан тил ўрганмаганидан афсусланаётганини билдиришди. «Агар тил билганимизда ҳозир ишимиз кўламини бундан 2-3 баравар кўпайтирардик», дея тан олди 30 ёшли тadbirkor.

Муаммоларини таҳлил қила оладиган, ютуги омилини машхур Ургут бозоридан деб биладиган бу тadbirkorлар ҳақ албатта. Харидорнинг талаби, яъни маркетингини яхши ўзлаштирган тadbirkorгина фаолиятида муваффақият қозонади. Бундай корхона эгаси яратган иш ўрни ҳам қоғозда эмас, амалда бўлади.

Гулруҳ МҰМИНОВА

oilavajamiyat@mail.ru

Айтиш керакки, ушбу корхоналарда ишлаётган хотин-қизларнинг аксари ана шундай, ижтимоий ҳимояга муҳтож, иш улар учун нафақат моддий, балки руҳий, маиший қийинчиликларини енгиб ўтишига ёрдам берувчи омил эканлигини билдик.

INSONIYAT TARIXIDAGI ENG BUYUK KASHFIYOT NIMA?

...Иккинчи жаҳон урушининг тўртинчи йили. Қаҳратон қиш. Атиги тўрт йил аввал дунёнинг энг чиройли маскани бўлган бу шаҳарни ҳозир таниб бўлмади. Қалин ёққан қор ҳам вайронларни, кеча тунда бўлган жанг оқибатларини беркита олмайди. Совуқ жимжитликни аҳён-аҳёнда оживгина ингроқ товуш бузади.

Бир пайт вайрона уйларнинг биридан бир гавда сирғалиб чиқди. Гандираклар-гандираклар атрофда кеза бошлади. Ногоҳ ингроқ товуш чиқаётган жойга бориб қолди. У ерда сариқ пальтога ўралган чақалоқ ётар эди. Юзини пальтонинг ёқаси тўсиб қолган, ташқарида қолган жажжи қўлчалари совуқдан шшиб ва қизариб кетган. Бояги одам унинг ёнига судралгудай бўлиб келди, бир неча дақиқа сезилар-сезилмас қимирлаётган гўдакка қараб қолди ва... пальтонинг ичидан кўриниб турган яримта буханка нонни олди-да... ортига ўгирилиб, вайронлар ичида гойиб бўлди...

... Урушдан кейинги қаҳатчилик йиллари. Бугдой пишигига ўлмай етиб олган аёл уч боласини етаклаб, бошоқ териш учун далага чиқди. Озиб, қоқ суяк бўлиб қолган ўн икки ёшли туңғичининг ҳар замонда атрофга аланглаб, ҳеч ким қарамаётганини билгач, бир кафт-ярим кафт бугдойни оғзига солиб олаётганини кўриб, томоғига бир нима тикилди. Боласининг шоша-пиша бугдойни кавашига, оғзидан чиқаётган оқ кўпикни тинмай артаётганига қараб, хаёли қочди, ҳосилот уларнинг бошига келиб қолганини ҳам пайқаймади қолди.

– Ҳой, ҳароми! Сен ҳали ҳукуматнинг ҳаққини ямламай ютадиган бўлдингми? Мана, сенга! Мана, мана!!!

Аёл жон алфозда ҳосилотнинг қамчисига ёпишди. Унга кучи етмаслигини билгач, ўзини боласининг устига ташлади. Аммо бунгача даргазаблик ўз ишини қилиб улгурган эди. Бўйни ва боши аралаш тушган зарбдан бола хушини йўқотган эди...

... Йиллар ўтди. Аммо онанинг кўз ўнгиде ўша манзара ўчмас бўлиб муҳралиб қолди. Кўп жароҳатлар, қийинчиликлар унут бўлди. Аммо ўша калтак зарби туфайли бир умрга ақлан заиф бўлиб қолган бола ўша кунларни ҳар лаҳза эслатиб турди. То она жон таслим қилгунга қадар...

...Ота уйга жуда кеч қайтди. Чунки қишлоқ совети раисидан нон учун бериладиган карточкани олиш осон бўлмади. Ахир, уйдаги етти боланинг тақдирини, тирик қолиши шу бир парча

қоғознинг измида-да. Шукр, олди, ололди. Энди бу қаҳатчилик кунларининг бир мuddатидан ўлмай ўтиб олишлари мумкин. Аммо...

Ортдан урилган пичоқ отанинг курагини тешиб ўтиб, юрагига «жиг» этиб урилди. Йўқ, юрак тигнинг зарбидан эмас, балки карточкани ўгирилатиб қўйиш кўркувидан потирлай бошлади. Афсуски...

Бу тўқиб чиқарилган воқеалар эмас. Инсониятнинг бошидан бундан атиги 70-75 йиллар аввал ўтган кунлар. Бир бурда нон инсондан, тирик жондан азиз бўлган у кунлар бугун тарихга айланди. Шу билан бирга бизнинг бир бурда нонга бўлган муносабатимиз ҳам ўзгарган. Мана, бунга исбот:

Боғчада ошпаз бўлиб ишлайдиган аёл ҳар куни бир елим халтада болалардан қолган нонларни кўтариб келиб, кўшнисига тутқазади. Кўшнисини бу нонларни мол-қўйиғига беради. Эвазига кўшнисига сут-қатиқ текин...

Кўп қаватли уйда яшайдиган аёл боласининг қўлига чиқинди пақирни ва бир халтада қотган нонни тутқазади. Чиқиндихонага ташлаб кел, дейди. Бола бола-да, ноннию чиқинди пақирни бир яшикка ағдаради-қўяди...

Қолипни нон билан савдо қиладиган дўкон эгаси ҳам уйда мол боқадиган оғайнисини билан «договорлашган».

...Ота уйга жуда кеч қайтди. Чунки қишлоқ совети раисидан нон учун бериладиган карточкани олиш осон бўлмади. Ахир, уйдаги етти боланинг тақдирини, тирик қолиши шу бир парча қоғознинг измида-да. Шукр, олди, ололди. Энди бу қаҳатчилик кунларининг бир мuddатидан ўлмай ўтиб олишлари мумкин. Аммо...

Сотилмай қолган нонларни у ярим баҳосига сотиб олади...

Ҳаётимизнинг мана шу манзараларини сиз қандай изоҳлаган бўлар эдингиз, азиз замондош? Агар бир сўз билан баҳо беринг десак, бу ҳолни ношукрлик дер эдингизми?!

Бир танишим анча олдин нон билан боғлиқ яна бир воқеани айтиб берганим. Болалар боғчасининг мудираси бўлган опа анча обрўли бўлиб, нуфузли давлат мукофоти билан тақдирланади. Уни табриклаш учун борган «катта»лардан бири боғчани айланб, орқа томондан оқиб ўтган ариқча ташланган овқат ва нон бўлақларини кўриб қолади. Шунда ёнидаги опага қараб: «Касбий тажрибангизга юқори баҳо бераман, аммо инсонийлигингиз ва инсофингиз ногла тенг экан, буни энди билдим. Эссиз,

шундай мукофот...», – дебди.

Мудира опа бу воқеадан кейин ўша мукофотни бирон марта бўлсин, кўксига тақа олмабди...

Бир томондан «катта» ҳақ. Уволдан кўрқмаган инсонни рағбатлантириш адолатли иш эмас. Бироқ бугун ҳар биримиз ўзимизни қандайдир рағбатга муносиб кўра оламизми? Эрталаб дастурхонимиздаги бирозгина суви қочган нонни ўзимиз қилиб қўйган махсус қўтига солиб, иссиқ нон олиб чиқиш учун югурганимизда, ишхонамизда ҳар замондаги тушлигимиздан ортиб қолган нонларни индамай қўл ювиш хонасига олиб чиқиб қўйганимизда, ошхоналарда қорнимизга етгулигини олмаганимиз учун ортиб қолган нонни увол бўлиши мумкинлигини уйлаб ҳам кўрмаганимизда, қаердадир, кимдир шу бир бурда нонга зор экани хаёлимизга келадими?! Афсуски, йўқ!

Нон – неъматларнинг энг улуги. Ноннинг ушоғи тушган жойни унинг уволдан кўриб, айлантририб кўрган қилган бадавлат инсон ҳақидаги ривоятни ҳаммамиз эшитганимиз. Яқин-яқингача ҳарбий хизматга кузатилаётган йигитларимизни оналаримиз нон тишлатиб кузатиб қолган. Бу – тугилиб ўсган уйиға ризки тортиб турсин, ўз уйида еган ноннинг таъмини сира унутмасин дегани. Нонни ўртага қўйиб қасам ичишади, чунки нон уриши – ўлимдан ёмон.

Маълумотларга кўра, дунё аҳолисининг 70 фоизи бугдой нони ва ундан тайёрланган маҳсулотларни истеъмол қилади. Чунки бугдой нони инсон организмни учун зарур бўлган барча микроэлементларни ўзида муржабса этган. Илмий манбаларда айтилишича, ноннинг кашф этилганига 6 минг йилдан ошди. Цюрих шаҳридаги музейда сақланаётган нон қолдиги ҳам 6 минг «ёшда».

Нон инсондаги жуда кўп хасталиклар, жумладан, қон ва у билан боғлиқ касалликларни даволашда энг оддий, энг табиий, энг муқобил восита.

Альберт Эйнштейннинг кишилик жамияти тарихидаги энг буюк кашфиёт ҳақида сўрашганида, олим ҳеч иқтиланмай: «Бу – нон», – деб жавоб берган экан.

Ҳа, биз учун оддий бўлган нон ана шундай тарих ва мўъжизакор хусусиятга эга. Бу қораламаларимиз сизни уйга толдирадими-йўқми, билмадик. Ҳеч йўқса, бир кунгина уйингизда ё бутун ер юзиде нон бўлмаслигини тасаввур қилиб кўринг. Балки шунда ноннинг қадрига етарсиз. Бир бурда нон қудратини ҳис қиларсиз...

Шахло ТОШБЕКОВА

YO'LBARSNING KO'NGLIGA YO'L TOPGAN AYOL

Ёш келинчақ уйига келди. Онасига эрининг хиёнатини ҳақида айтиб йиғлади. Онаси бироз ўйлаб турди-да, деди: – Сен менга йўлбарснинг тукини келтир, шундай қиламанки, эринг сендан бошқага қайрилиб ҳам қарамайдиган бўлади.

Бу гапни эшитган қиз ўрнидан туриб кетди.

– Ахир қандай қилиб, онажон, у ёввойи махлуқ бўлса, – деди йиғламоқдан бери бўлиб.

– Эрингни қайтараман десанг, йўли – шу. Бўлмасинда ихтиёринг.

Қиз нима қилишни билмай роса ўйланди. Охири рози бўлиб, бир қўйини сўйдириб гўштини олди-ю, йўлбарсни

излаб йўлга тушди. Бир ўрмонга етиб келди. Узоқдан йўлбарс кўриниши билан қизни кўрқув босди.

У гўштни узоқдан йўлбарс томон ташлади-ю, ўзи яшириниб олди. Қиз бу ҳолни ҳар куни такрорларди. Эртасига яқинроқ, эринг эртасига янада яқинроқ борди. Охири қиз йўлбарс олдига бемалол бора оладиган, ҳаттоки ёнида ўтириб, эркалаб сийпалайдиган бўлди. Йўлбарс ҳам ундан нари кетишни истамас эди.

Қиз йўлбарс тукидан бир нечасини олди-да онаси ёнига шошилди.

Уйга кираркан хурсанд ҳолда:

– Онажон, мана, айтганингизни олиб келдим, – деди.

Ўзини бамайлихотир тутган она қизини ёнига ўтқазиб сўради:

– Қани, энди гапир-чи, бу ростдан ҳам йўлбарснинг тукими ёки мени алдамочки бўлясанми? Агар бу чиндан йўлбарснинг туки бўлса, уни қандай қўлга қиритдинг?

Бу гапларни эшитган қиз тутқиқ кетибди:

– Нега энди алдар эканман сизни. Йўлбарснинг ёнига яқинлашиш учун қанча заҳмат чекганимни сиз тасаввур ҳам қилолмайсиз. Шу бир тутам туки деб унга қанча меҳр кўрсатдим, яхши гапирдим, эркаладим, овқат едирдим...

Қизининг гапларини тинлаган она:

– Ана энди ўзинга келдинг, қизим.

Rivoyat

Беш-олти кунда йўлбарсдек йиртқич бир мавжудотни ўзига ўртага олган аёл, нахотки эрининг кўнглига йўл топа олмаса? – дебди босиқлик билан.

Қиз айб ўзида эканини сезиб, уятдан қизариб кетибди...

Хулоса. Эркак ҳам, аёл ҳам, қўйинки, инсон зоти бир оғиз ширин сўзнинг гадоси. Шундай экан, азизлар, текин бўлган туганмас меҳр-муҳаббатимизни, ширин сўзимизни, эътиборимизни бир-биримиздан дариг тутмайлик. Токи ҳеч бир оила хиёнатдан озор чекмасин. Юрак юрганингиздаги энг, энг ширин гапларингизни ўз аҳли оилангизга, ҳалолнингизга айтинг. Оила муқаддас, уни асраб-авайлайлик!

@Muslimalar_uz

Дилора ХОЛИҚОВА – 1985 йилда Навоий вилоятининг Қизилтепа туманида туғилган. Навоий давлат педагогика институтида тахсил олган. Ёш ижодкорларнинг аънанавий Зомин семинари иштирокчиси. Шеърлари республика ва вилоят матбуотида эълон қилинган. Айти пайтда Учкудук қончилиқ касб-хунар коллежида фаолият юритади. “Ёдгора” – муаллифнинг илк ҳикояси.

Аллаёрнинг синглиси қайтиб келди. Ота уйини тўрт ой аввал тарк этган, ёмғирли тонгда ярим белигача лойга ботган эшиқ қоқувчини кўриб, дарвозани очган отбоқар арвоҳга дуч келгандек ортга тисарилди. “Кириш” дегани ҳадди сизмади, келгучи-да киришга ботинмади. Аҳад отбоқар пилдираб бориб хожасига хабар берди. Хонадон соҳибининг феълини яхши билмишлар дастурхонга қўл узатмасдан, дуо олиб, индамай туриб кетишди. Аллаёр жавоб кутгандай букчаиб турган отбоқарга гижиниб қараган эди, отбоқар чиқиб кетди. Ховли юзида – Аллаёрбекнинг кўзи тушмиш жойда, ҳеч зор қолмади. Фақат унинг роини менсиммаган каби ёмғир шитирларди. Қия очик дарчадан кимнингдир кўланкаси кўринади.

Аллаёр дарвозага етиб тўхтади. Бегонаникига келгандай ташқарида титраб турган сингилнинг салом беришга-да журъати етмади.

– Аҳад дарёдан ўткаиб кўяди! – шу сўзларни айтиб ака ортга ўғрилди.

– Дарёга оқизиб келгани яхши! – демиш овоз сингилнинг сал аввалги пажмурда ҳолатига қарши чакмоқдай янгради. Аллаёр қайрилиб сўзламишга қаради. У энди бошини тик тутар, дорга боққан исёнчидай ловуллаб турган нигоҳларида уйғонган шиддат Аллаёрнинг юрагини қамчи теккандай куйдириб ўтди. Бу нигоҳларда чаккасига райхон таққан онасининг кўзлари боқиб турарди унга. Ака индамай ичкарилади, сингил жимгина эргашди...

Мана, иккинчи ҳайит ўтса ҳамки Аллаёрнинг бозорга кетган онаси келмас эди. Уйлари тўла катта-катта рўмол ёпинган бегона холалар. Отаси ҳам қайгадир кетганича қайтмади. Аллаёрнинг отаси Худоевбек оқдан келган, узун бўйли, елкалари кенг, камгап ва андишалли одам эди. У савдо билан шуғулланар, газлама мато, ип-калавалар олиб келар, дўконларга тарқатар, ўзи ҳам дўкондор эди. У ошналарига қўшилиб чойхонага ҳам чиқар, аммо кўпроқ ўглини ёнига олиб китоб ўқир, биргалликда устозлар зиёратига боришар эди. Ҳар баҳорда ховли этагини тўлдириб экилган мевали даррахт қўнатларини кўни-қўшига, мас-

YODGORA

жидга улашарди.

Аллаёрнинг онаси Руқия эса ғайратли, шижоатли, ёш бўлишига қарамай ўткир зеҳнли, Худоевбекнинг феъллига тескари гапга чечан эди. Райхондеккина жуссасида полвон юраги бор эди. Ўзини аямай ўтга-чўққа ураверарди. Ўша қишда ўзини совуқ олдириб қўйди. Худоевбек топиб келган малҳамлар наф бермади. Оёқ оғриги зўрайиб, охирада юролмай қолди. Ёдгорани дунёга келтирди-ю, лекин ўзи қолмади.

Тонгда Аллаёржон юзларини силаётган отасининг бағрида уйғонди. Иргиллаб ўрнидан туриб отасининг ортидан кимдир келадигандай эшикка термулди. Эшик очилмади, ҳеч ким келмади. Отасининг қўлидан тутди.

– Отажон, онам энди келмайдиларми?

Худоевбек каловланди:

– Нега ундай дейсан, тойчоғим, онанг ҳеч қаерга кетгани йўқ, ана-ку! Ана онанг, полвон! – деб келганидан буён чиркиллашгани кўймаган чақалоқни кўрсатди. – У сени мана шундай кичкина-лигиндан катта қилди, сут берди, алла айтди. Кейин ўзи кичкина бўлиб қолди, энди икковимиз уни катта қиламиз, – деди.

Аллаёржон гўдакка синчиклаб қаради. Қоп-қора кўзларида онажонини кўрди. Дадасининг тиззасини кучоқлаб олди:

– Мен онам бозорга кетганлар деб уйлабман-да! – деди узр оҳангнда. Худоевбек юзини ўгириб, ташқарига отилди.

Аллаёржон шу кундан бошлаб чақалоқдан айрилмади. Йигласа бешик тебратди, уйқуси келса, ухлади. Эчки соғаётган бувисини шоширди: “Тезроқ бўлинг! Онам йиғлаёттилар!”

Қишнинг аёзли кунларида бувиси ҳам кетиб қолгандан кейин уйларига қариндошлар келишди. Дошқонда ош дамлашди. Чиройли кўйлак кийиб, кучоғида сингилсини эркалаб ўтирган Гулюз холаси негадир Аллаёржонни эркалаб янги тўн, дўппи кийгазди. Меҳмонлар тарқалгандан сўнг отаси Аллаёржонга эсли бола бўлишни, Гулюз опасига қарашиб туришини тайинлаб, ўзи сафарга кетди.

Кечкузнинг момақалдиқли, ёмғирли кечасида узоқ сафардан қайтган Худоевбекни чақалоқнинг бигиллашига тўлган уйда чорасиз чиркиллаётган уй аёллари кутиб олди. Эшикнинг қарсиллаб ёпилишидан остонада турган уй соҳибини кўриб, ҳайронликда тараддулланиб қолган Гулюзнинг бағрида Ёдгора тинмай бигилларди. Тўнини танчага ташлаган Худоевбек беихтиёр болага қўл узатди. Димоғига Руқиясининг бўйи урилгандай бўлди.

– Аллаёржон қани?

Шундагина аёллар Аллаёржоннинг ўрни бўшлигини сезишди. Улар сўзлашга оғиз жуфтламасидан ёмғирда ивиб қолган Аллаёр косога сут кўтариб кириб келди. Худоевбек қизи билан ўз хонасига томон юрди, ортидан косога сут кўтарган Аллаёржон, чироқ кўтарган Гулюз эргашди.

Дадаси тутаётган сутни ичаётган Ёдгорага қараб Гулюз хижолат бўлди.

– Биз берганда ичмагани-да, – деди улиб.

– Унга эчки сутни керак-да, қўшни янгамдан сўраганим, эчкиларини соғиб бердилар, – деди мамнун овозда ёмғирда ивиган кийимларини алмаштираётган Аллаёржон.

Чироқ атрофида анча ўтиришди. Худоевбек бу гапга сафари тўғрисида сўзлади, уй-ичи, қариндош-уруғларни

сўради. Аллаёржонга узоқ ўлкаларда кўрган жониворлари ҳақида гапириб берди. Гулюз отасининг кучоғида ухлаб қолган Ёдгорага қўл узатганда Худоевбек енгил бош чайқаб кўрпачага имлади. Гулюзнинг пинжида Аллаёржон ҳам ухлади. Худоевбек эшиқ томонга овоз берди:

– Моҳтоб! – Гулюз безовталанди.

“Ўтиравер”, дейилди.

– Болаларни жойига ол, – деди Худоевбек остонада пайдо бўлган Моҳтобга.

– Болаларни... – беихтиёр такрорлади Гулюз. Худоевбек сандалдан човғумини олиб, ичкарилади. Гулюз хаста ҳолида иккинчи фарзандини дунёга келтириб дунёдан ўтган опасининг ўрнига келин бўлиб тушганидан буён очилмаган сандигига қўл солди...

Аллаёржон ғайратли, зеҳни ўткир бола бўлиб улгайди. У ўн тўққиз ёшга кирганда савдога кетган отасининг жасадини Бухоро йўлидаги қарвонсарой соҳибни аравада уйларига олиб келди. У билан бирга кетганларнинг дарағи чиқмади.

Отаси кўп яхши одам бўлган экан, дўстлари оилани ёлғиз қолдиришмади. Уста Охун исимлик дўкондор Аллаёрни қаватига олди, савдо ишини ўргатди, тўйида бош бўлди. Аллаёрбек савдонини ҳалол юритди, қийинчиликда кўпроқ ишлади, алдаганини кечирмади. Эл ичида Худоевбекнинг ўгли дедилар! Худоевбекнинг тарбияси дедилар!

Навбатдаги савдо сафаридан бир дунё фойда ва тенги йўқ тулпор олиб қайтган Аллаёрбек дўсту яқинларига, устозу улугларига зиёфат берди.

Айтилмаган ерга иззатсиз меҳмон бўлиб, айтилмишлардан бирига эргашиб келган Қандиёр Кичкинанинч олқоқ нигоҳлари ичкари ховлида ёпинчсиз юрган бўй етиб, мусаффо тонгдай юзлари ёришган Ёдгорани пойлади. У ризқ берган кўлни тишлаган ит бўлди, тоза булоққа тумшиқ тикқан тўнғиз бўлди, ёмғирларга қўшилиб юрак тўкилган тонг, муқаддас туйғуларни лойга қорган кун бўлди.

Кечаги зиёфатдан толиқиб меҳмонхонада уйғонган Аллаёрбекнинг тепасида рўмоллари учини тишлаган хонадон аёллари пиқиллаб туришар, остонада уй хизматчилари бетақат депсинар, гўё бутун олам тилдан қолгандай эди. Аллаёрбек хаёлларини йиғиб улгурмай, дарвоза қаттиқ тақиллади. Бир неча бегона кишилар ҳовлига бетақаллуф кириб, қопларда, саватларда, қутиларда нималарнидир ташиб келтира бошлашди. Дарвозахонага ҳайдалган бегона мол-ҳоллар супачадаги гулзорни пайхон қила бошлади.

Бу сурбетликдан ғазабланган Аллаёрбек бир сакраб ҳовлига тушди. Уйда аёллар йиғлаб қолаверди. Хонадон соҳибига машъум хабарни етказишга бирор жон ўзида куч топмади. Тиришган башарасида истарадан асар йўқ меҳқорин одам Аллаёрбекни кўриб хунук тиржайди. – Ассалому алайкум, куда, – деб пешовоз келаверди. Аллаёрбек гижинган кўйи супа четидидаги офтобага йўналди. Ҳовлига меҳқориннинг пишиллаши аралаш бадбўй ҳаво тарқалди...

– Бу бетаҳорат нима деяпти? – Аллаёрбек дастлаб уй хизматчиларига, сўнгра аёлига қаради.

Бу пайт тунда ўғирлаб кетилган Ёдгора уйдан, яқинларидан узоқда, бегона уй бурчагида қон ютиб ўтирар эди. Аллаёрнинг кўзи қонга тўлди. Қаҳҳор Мешнинг кўзи ўнгида олиб келган жонлиқларини бўғизлади, тўёнасига ўт қўйди-ю, сингилсини олиб келмади, орқасидан йўқлаб бормади, боргизмади.

Сафарга кетдим деб тунлар ўша қишлоқ уйларида томма-том кезинди, мусофир бўлиб ҳамқишлоқларидан суриштирди. Ёдгорадан хабар топмади. Ва Қандиёр Кичкина ва на унинг акаси Қаҳҳор Меш тўғрисида бир оғиз бўлсин яхши гап эшитмади. Уйига шу ҳаромтовоқни етаклаб келган савдогарнинг дўконига ўт қўйди. Юраги қонга тўлди, бировга ёрилмади. Яхши кўриб олиб келган озари отини ҳаж сафарига кетаётган қосибга ҳада қилиб юборди ва негадир чинордек, чайир танасига ёпишиб турган бөлбоғига уй тўрида неча йиллар осиглиқ турган, охири сафардан жасади қайтган отасининг тақимидан олинган қамчини осиб юришини одат қилди.

Энди орадан тўрт ой ўтиб, сингилсини қайтиб келди...

Қаҳҳор Мешнинг элчилари дарвозада пайдо бўлганида Аллаёрбек дўконда, Ёдгора ховли этагида куймаланиб юрарди. Аҳад отбоқар анҳор бўйидаги меҳмонхонага бошлаб бораётган кишиларни таниб Ёдгора оёқ учларига титради. Ақасининг дўкондан қайтишини кутиш жуда оғир бўлди. Унинг қарори қандай бўлишини билмай, ҳар эҳтимолга қарши хозирлигини кўрди. Оёғига маҳси кийди, қийқчага яримта нон, бир кафт майиз туғди. Қаерга кетишини ўйлаб, уйига етмади, аммо бир нарса маълум эди: тўрт ой итдек боғлаб сақланган, тунлар улиб, телбадек сочларини юлган, шу мажруҳлик ичида ҳам ўзида арслондай важоҳат топиб, орини, номусини топташларига йўл қўймаган, ўша машъум уйга қайтиб бормади!

Отбоқар орқа супадан ақасининг отини етаклаб ўтди. Энди кетиш керак, ўйлади Ёдгора. Дераза ваҳша ўтириб, пастга оёқ қўймоқчи бўлган эди ҳамки, ақасининг бўралаб сўнган овози оламни тўтди. Ақаси дарвоза томонда тутқар, тулроқ қўчани чангитиб қочиб кетаётган ҳали келмиш элчилар эса ортда қолган ҳолда болганлар отларига қараб-қараб қочиб боришарди.

– Аҳад, ҳаромтовоқларнинг отини бўғизла! – деб бақирди Аллаёрбек.

Қайтганидан буён мум тишлаган кўнгли портлади Ёдгоранинг. Жами аламларини дилидан ҳайдаб, дод қилиб йиғлади. Йиғлайверди, йиғлайверди. Қоқоқларнинг қораси учиб, чанг босилди ҳамки, Ёдгоранинг аламли ноласи босилмади. Хонага кириб келган ақасини қўшиб, йиғлайверди, йиғлайверди. Аллаёрбекда йиғлади. Отасидан қолган қамчи билан тиззаларига уриб-уриб йиғлади. Ёдгора ақасининг оёқларига ёпишди. Ақасининг кетма-кет қамчи тушаётган оёқларини силай-силай йиғлади. Сингилсининг сирғалиб тушган рўмолини кўтараркан Аллаёрбек ўкраб юборди:

– Сочларингни ким кесди, онам?!

– Ўзим қолдим, ажажон, ўзим. У сочлар энди менга ноҳиж.

Бағирлашиб йиғладилар. Онамлашиб йиғладилар. Ақасининг оёқларини қучган Ёдгора сўнги ойларида илк бора тин олди, ором топди.

Кейинчалик Ёдгора уй аёллари гурунгидан билди: Қаҳҳор меш “Аллаёр сингилсини қайтариб келтириб қўйса, қўйсин, йўқса бошига қўшиб олиб келамиз!” деган эмиш.

Ҳайит тонги эди. Ёдгора эндигина елкасига тушган сочларини майда ўриб, жамалак тақди. Ақаси олиб берган атласдан ўзига ярашқили кийим тикиб, кийди. Масжиддан қайтиб, ўғиллари билан тўқин дастурхонда кўр тўқиб ўтирган Аллаёрбек Ёдгорани кўриб юзи ёришди.

– Онажоним! – деб пичирлаб қўйди.

Ёдгора соч-соқолини одатдагидан кўра ихчамроқ олдирган, узларидан нур таралиб турган акасига ўзи кашта солган фаранги белбоғни ҳада қилди. Уй аёлларига қийиқчалар , болаларга дўппилар улашди.

Тун. Ҳамма ухлаган. Фақат Ёдгора ичкари уйда хира чироқда Қуръон тиловат қиларди. Алламаҳалгача отасини, Гулжю опасини хотирлади, уларни ва ўзи кўрмаган онасининг ҳақларига дуо ўқиди. Деворга суйанганча чўқур хаёлга чўмган руҳини уйку аллаларган оний лаҳзаларда туш кўрди: аравада отасининг жонсиз танаси эмиш. Ўзига Ёдгора тонгда акасига ҳада қилган белбоғ ёпиб қўйилган эмиш. Қўллари титраб марҳумнинг юзини очганмиш... "Акажон!" Ёдгора ўз овозидан уйғониб кетди. Тинмай калима қайтарди, лаблари пирпирайверди. Юрагида бир ботмон тошдек оғир дард сездди. Кўнгли қозон куя юққан даструмодек қоп-қора бўлди. Ҳар қанча тавба қилмасин бу хи-жиллик тарқамади. Сув ичмоқчи бўлиб, ҳовлига чиқаётиб биров шундоққина останада қолдирган бўш челаққа қоқилиб кетди. Юмалаб кетган челақнинг шовқини ҳовлини тутди. Бу шовқиндан алламаҳалгача отасининг қамчисини тутиб бедор ётиб эндигина уйку элитган Аллаёрбек кўзини очганда тепасида ханжар кўтарган қора кўланкани кўрди. Ўзини ой нурида ялтираган ханжар зарбидан олиб қочиш асносида кўлидаги қамчин соли билан кўланканинг бошига урди. Кўланка ўқраб ўзини кўчага отди.

Чироқ кўтариб келган Ёдгора юз-кўзи қонга бўялган акасини кўриб ҳушини йўқотди.

Дераза ташқарисида тонг қоронғусидаги гудур-гудур овоздан кўзини очган Ёдгора "Акам", деди-да, апил-тапил ҳовлига отиди. Сўрида янги белбоғига қон доғи инган Аллаёрбек ётар, тепасида ҳовли аҳли, уй хизматчилари турарди. Моҳтоб момо бўлса, акасининг

бош томонини тўсиб энгашиб олганди. Уйдан сўригача бўлган масофада Ёдгоранинг бутун умри кўз ўнгидан ўтди.

— Акажон... — овози томоқ йўлларида қолиб кетди. Ўзи оқдан келган акаси юзларидан қон қочиб, яна ҳам оқариб кетган, Моҳтоб биби тунги босқинчининг ханжари бир қулогини кесиб кетган Аллаёрбекнинг ярасига қозон куя сураётганди. Аллаёрбек оёқ учида пайдо бўлган Ёдгорани кўриб:

— Кўрқиб кетдингми, онам, тузукмисан? — деди. Ёдгора-

нинг юзлари ёришди, юраги, бутун дунёси ёришди. Жилмайиб йиғлай бошлади...

Эшик қоқиб, ҳовлига кириб келган йигитлар Аллаёрбекка Зарафшон ёқасида — Эшонқўприк томонда уч кишини кўлга олишганининг хабарини берди. Аллаёрбек даст ўрнидан туриб отига қамчи урди. Моҳтоб биби кўлида қозон куя билан ҳай-ҳайлаганича қолаверди. Етиб боришганда Зарафшон дарёсига етар-етмас жойда саксовуллар орасида кишилар гудурлашиб туришар, оҳ-воҳлар, ясиношлар эшитиларди. Қора булутдай соя солиб келган отликлар тутқинларнинг тепасида пайдо бўлганида жимлик чўқиди. Қаршида тиз чўкиб ўтирганларни таниб Аллаёрбекнинг кўзларида ўт чакнади.

— Туз қўл қилгур, Аҳад!!!

Тунги босқинчиликда Аллаёрбек урган қамчин соли хожасини бўғизламоқчи бўлган Аҳад отбоқарнинг ўнг кўзини йўиб тушган, қонга беланган тани титроқ остида қолган отбоқар на жавоб

қайтаришга, на бошини кўтаришга мажолсиз, ноинсоний овозлар чиқарар, ҳар замон "Ваҳоб, мени ташлаб кетма, ука, мени ташлаб кетма!" — деб мингирларди.

Босқинчиларнинг иккинчиси Аҳаднинг укаси Ваҳоб, яна бири эса Қандиёр Кичкина эди. Ваҳоб боғланган кўлини кўксига қўйиб раҳм-шафқат сўради. Қандиёр Кичкина жон аччиғида бир нафасда бир дунё қабихликларни очиб ташлади-ки, эшитганларидан Аллаёрбекнинг дунёси остин-устун бўлди.

— Буларнинг иккиси ҳам сотқин, ҳаҳа, иккиси ҳам! Аслида синглингизни шулар ўтирлаб, дарё ёқасига опкелиб

беришди, мен... мен... мен.... Ёдгорага тегмадим, ишонмасангиз ўзидан сўранг, Худо урсин, тегмадим...

Қандиёр Кичкина ўзи аралаш тушган қамчи зарби аччиғида эрак кишига ярашмас бир чийилдоқ овозда йиғлаб юборди. Аллаёрнинг буйруги билан учовини ҳам отта боғлашди. Аллаёрбек отига қамчин урди... Бироз тисарилиб турган от олға силжиди. Бир-икки қадамдан кейин юз-тубан йиқилмиш маҳумларнинг оғриқли нолалари эшитилди. Уларнинг овози қучайгани сари Аллаёрбек отга кетма-кет қамчи ураверди. От ўткир қилчидай тонг кўксини ёриб елди. Орқадан келаётган дод-вой овозларини эшитмаслик учунда елдек елди. Кимсасиз далаларни, тўқайзорларни, тошлоқ соҳилни ёқалаб югурди, югураверди. Қайтарилмас хатодан қоचाётгандек, кўтарилган қилчидан, тортилган сиртмоқдан, тикланган дордан қоचाётгандек, энг сўнги кучини сарфлаб югурди. Атроф тинчлик қолди. Фақат елиб бораётган отнинг ва вулкондек қайнаётган юракнинг дупури эшитиларди холос. От ҳолдан таяётганини сезган Аллаёрбек орқага қарамасдан бандиларнинг арқонини кесиб юборди. Отини дарёга буриб, ўз майлига қўйди. Тонги сабога юз тутиб узоқ юрди. Кенг тошлоқ соҳилга етиб тўхтади. Отни эгардан бўшашди, туппорнинг сув бўлган ёлини силади, манглайига юзини босди, розилик сўрагандай кўзларига узоқ термулди. Хуржундан арпа олиб қафтада тутди. Танаси дир-дир титраётган от тин олгандай бўлди. Аллаёрбек дарёга тушди. Ўзидан кетмас бир доғни ўчирмоқчи бўлгандай қайта-қайта юзларини ювди, узоқ ювди. Белбоғини соҳилга ёйиб, қуёшга елка тутиб намоз ўқиди, узоқ дуо қилди.

Ўрнидан турган хожасига қўшилиб от ҳам оёққа қалқди. Аллаёрбек отнинг ёлларини силаб, секин шалатилади. Кўтарилаётган қуёшга юз тутиб, шафақ томонга кетаверди. Қуёш нурини тенг иккага бўлиб кетаётган ингичка, чайир жусса қамчинни эслатарди. Шафақда тобора кичрайиб бораётган жуссанинг орқасидан икки отлик пайдо бўлди.

МЕНРИНГИЗДАН МАНХРУМ ҚИЛМАНГ, АКАЖОН

Акажон, эслайсизми, олти ёшимда мактабга боргандим. Сиз онажоним тикиб берган латта папкамини кўтаришиб боргандингиз. Бегона болалар орасида мени ёлғиз қолдириб кетмаслигингизни сўраб ёлвориб жавдиргандим. Кетмасликка сўз бергандингиз:

— Шу ерда тураман. Сен партанга ўтиргин. Йилгасанг, ўқитувчи яхши қиз эмас экан, — дейди. Мен шу ерда сени кутаман.

Кўнгирак чалинган, югуриб эшикка отилсам, сиз йўқсиз. Бор овозим билан фарёд кўтариб йиғлагандим. Уша кунларни эслаб, сиз билан дилдан гаплашиш учун кўнгирак қиламан.

— Алло?! — Балки ундай эмасдир, балки мен янглиш ўйдирдиман. Аммо, мана шу газаб, қаҳр, нафрат оҳангидидаги "Алло!" мейрингиздан маҳрумлигимни маломат қилиб устимдан қаҳ-қаҳа отиб кулади.

Акажон, бу мунглигимна синглингиз хануз кўрқоқ! Ҳаёт уммонида жон бериб, жон олиб олишаётган, синовларга ёлғиз ўзи кўксини тутаетган бўлса-да, хануз кўрқоқ у! Хануз йиғлоқи синглингиз. Ҳамон бегоналар ичда сизни, мейрингизни излаб сарсон синглингиз. Сиз эса уша мунглиг синглини йўқламайсиз. Баъзан хотинингизга билдирмай кўнгирак қилган бўласиз-у:

— Пулинг борми? Пул керак бўлса кўнгирак қилсан! — деб ўшакни иласиз.

Менга пул ниймага керак, акажон? Аллоҳ "Ризқингга ўзим кафилман!" деб яратган мени. Қўл-оёғим бут, тўрт мукам соғ, шукр. Меҳнат қилганман, ўзим

ризқимни топиб яшяпман. Бойлиғу мансаб сиздан тортиб олган меҳр гадо-симан, акажон. Яқинда мен ишлаётган юртга келдингиз. Буни қарангки, уч минг чақирим йўл босиб келолдингиз, ўн беш чақирим йўл босиб мен ишлаётган худудга келиб, бирровгина дийдорингизни кўрсатмадингиз. Ахир онамдан қолган ёдгорингизман-ку? Наҳотки, онамнинг юз-кўзларини, қайноқ меҳрларини менадан излаб, менадан толпингиз келмади? Менсиз томоғидан бир лўқма ўтмайдиган, мактабда дадам тушлик учун берган пулга менга ширинлик олиб келадиган акам, энди бир оғиз ширин сўзини менадан қизонадимми? Акажон, менинг айбим нима? Муҳаббат деб уйлаганим сароб чиққани, бир нолойиқдан бахт кутиб алдганимми? Саодат деб кўл чўзганим чўғ бўлиб қалбимни куйдиргани айбимми? Тўққиз ой бағримда, уч йил кўлимда кўтариб одам қилган попанларимдан мени айириб, телбага айлантирилганларнинг касрига қолганимни гуноҳим? Ёхуд иккинчи бор ҳам алданиб, иккинчи бор ҳам турмуш дегани бошимга мушт туширганими хатоим? Акажон, балки, биринчи бор янглишганимда, бахтимни тортиб олишларига индамай турганимга менайбдор бўлгандирман. Лекин иккинчи бор бахт умид қилиб турмуш қурмагандим. Мен оналикни истагандим. Фарзандли бўлсам, оналик қандай бўлишини болаларимдан маҳрум қилганларга қўрсатиб қўйсам бўлди, деган уй билан турмуш қурдим. Биринчи бор ёшлигим, муҳаббатим, хусинимни бир нолойиққа сарф этиб нима толдимки, бошқа бир

одамдан қадр-иззат кутсам?! Аллоҳ менга фарзанд берди. Шу бандам ёлғиз қолмасин деб, икки қизалоқ берди. Бири бирдан ширин, бири бирдан ақли... Шукр, қизалоқларим шу қадар ақлики, ҳеч қачон менадан оталари ҳақида сўрамайдилар. Шугилар ҳам менинг кўнглимни авайлаб, жароҳатимга тегиб кўйишдан тийилдилар...

Акажон, майли, мен гуноҳқордирман сизнинг наздингизда. Ёмон сингилдирман, сиздай инсоннинг шаънига яхши иш қилмагандирман. Аммо сиз акасиз-ку! Каттасиз-ку, кичиклар катталарнинг мададига эҳтиёжманд бўлишини биласиз-ку?

Менга "Узоқларда нима қиласан?" Бир бурда нон, бир парча мато бўлса шу ерда ҳам топасан-ку? Қўлингдан иш келса, қайта қолсан-чи?" дейдилар. Ўқсанаман. Дардимни сездирмаслик учун жилмайиб қўяман. Ўзимни бойликка, пул топишга ўч қилиб кўрсатаман. Аслида эса ўз уйимда мусофир бўлиб, ўз юртимда яқинларим, туғишганларим дийдорига зор бўлиб яшагандан қура, узоқларда гўёки, хотиржам яшаётгандек кўринган афзал.

Бугун менинг учун жуда оғир кун бўлди, акажон. Тинмай ёмғир қўйди. Утган кунларимни, изтиробу дардларимни эслатди ёмғир. Бир пайтлари ёмғир остида тупроқ хидини хидлардан тўйиб-тўйиб. Энди эса ўша тупроқ хидига зорман. Азоблардан, ҳаётимга, соғлигим ва шаънимга фитна солган муҳитдан узоқлашгим келганди. Аммо, қанча олис кетсанг-да, ўзингдан, кечинмаларингдан узоқлашолмас экан инсон. Дард устига дард, армон армонга уланиб, яқинлар

соғинчи бағрингни эзаверади. Яқинлар... нимамиз яқин деган савол қўйнайди, баъзан. Қонимиз, жонимиз яқини қалби узоқ, қалб эшиклари берк яқинлар...

Акажон, онам раҳматли:

— Менадан кейин, жигарларинг сенга талпинади, юзларингдан, кўзларингдан мени қидиради. Мени соғинади, мени кўргиси келса сен томон учуди, — дердилар. Йўқ, акажон, йўқ. Онамин чин дилдан соғинган фақат мен. Фақат мен сизларни кўрсам, нигоҳингизда онаминг дийдорини кўриб, тўйиб-тўйиб термулсам, овозингиздан онамнинг дуоларини тўйиб мириқиб эшитсам, дейман. Ҳар қилиғи онамга ўшаб бораётган қизларимни бағримга боссам, дейман. Ҳар тун тушимга кириб ўқсинибгина юзимга термуладиган, "Сендан қачон хотиржам бўламан, қизим" дея маънос жилмаядиган онажонимнинг руҳларини шод қилсам, дейман. Барибир сизни яхши кўраман, акажон. Менадан хабар олмасангиз ҳам, кўнгирак қилганимда пул сўрайди, дея ўйласангиз ҳам, менадан ор қилсангиз ҳам мен сизни яхши кўраман! Дуолар қиламан, ярим тун уйғониб кетиб. Дунё ва охиратингизни мунаввар қилишини Роббимдан сўраб ёлвораман. Меҳрга, эътиборга зор бўлган деб дуои хайр қиламан сизни. Чунки синглиман мен. Синглиси борнинг онаси ўлмайдди, акажон! Онаминг ўринларига ҳам сизга жаннатлардан қўш сўраб дуо қиламан, акажон...

Умид АДИЗОВА

Расулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг: “Рўза тутинглар, сиҳхат топасизлар”, деган ҳадиси шарифларидан куч олиб изланишлар олиб борган туркиялик профессор Рамазон Йигитўгли фойдали натижаларга эришди. Рўза юрак атрофини ёғ босишига шифо бўлишини аниқлаган Йигитўглининг фикрича, танадан бир қанча касаллик келтириб чиқарувчи захарли моддалардан ҳам рўза ёрдамида халос бўлиш имкони борлигини таъкидлади.

Олим рўза ва рўзага ўхшаш очлик ҳолатларида оёқ варикозларидан кутулиш, бронхиал астма, рематоид артрит, экзема ва псориаз касалликларининг соғайишига ёрдам беришини, шунингдек, танадан бундай хасталикларни келтириб чиқарадиган захарли токсинларни йўқотишга сабаб бўлишини айтиб ўтди.

Бир неча аср аввал “Ҳамма нарса-нинг покловчиси (закоти) бўлади. Баданнинг покловчиси (закоти) рўзадир” дея марҳамат қилган севиқли Пайгамбаримиз Расулulloх соллаллоху алайҳи васаллам нақадар ҳақ эканликларини бугун вақт ва илм-фан тасдиқламоқда.

Рўза танани биологик тозаловчи восита эканига ишора қилган Йигитўгли, йил бўйи вужудда чарчана ва эскирган ҳужайралар рўзада дам олиб, янгилани

НАМ ИВОДАТ, НАМ ТАВОВАТ...

нишини таъкидлади. Нормал қора талоқ 2 ёки 5 фоиз ёғдан иборат бўлишини кайд этган, профессор, ёғ босган қора талоқда бу ҳолат 25-50 фоизни ташкил қилишини алоҳида урғулади. Рўза давомида кам калория олингани учун, қора талоқ зарарли ёғлардан кутулиб, танага глюкоза етишини таъминлади.

– Рўза суннатга уйғун равишда тутилса ва сахарлик, ифторликда кўп ейилмаса, бир ой мобайнида қора талоқ ортиқча ёғлардан кутулади, – дейди профессор Рамазон Йигитўгли. Шунингдек, рўза юракни ёғ босишига

шифо бўлишини, рўза давомида юрак мускулларининг ёғ сарфлаш ҳаракати икки қиссага органи учун, бу пайтда юрак хуружига учраган кишиларда касалликни енгиш эҳтимоли рўза тутмаганларга нисбатан икки қисса ортишини эслатиб ўтди. Юрак-қон томир касалликлари билан оғирган беморлар Рамазон ойда дарддан фориғ бўлиши эҳтимоли юқорилигини ҳам таъкидлади.

РЎЗА ТАНАНИ СТРЕССГА КЎНИКТИРАДИ

Рамазон ойда кундузлари оч, кеча-

лари сахарликка турган рўзадорларнинг биологик ҳордиқ соатлари ўзгаради ва бу ҳолат организмда стрессга йўл очишини ифодалади. Рамазон ойининг иккинчи ҳафтасидан бошлаб тана стрессга кўникишини таъкидлаган профессор жумладан шундай деди:

– Тана ҳарорати паст бўлади, юрак секин ишлайди, нафас олиш тезлиги пасаяди. Рўза туттиш машқ қилишдек танани стрессга мослаштиради.

Касаллик чақирувчи кучли кимёвий моддалар ривожланиши учун темир моддасига эҳтиёж борлигини таъкидлаган Йигитўглининг маълумотларига кўра, темир миқдори паст бўлиши захарли моддалар кўпайишининг олдини олади. Захарли моддалар асосан ёғ тўқималарида тўпланиб қолади. Очликда ёғлар эригани учун очликда қолган организмдаги моддалар рўза жараёнидаги очликда тозаланади.

Демак, юқоридаги қайдлардан келиб чиқадими, йил давомида организмда йиғилган касаллик чақирувчи моддалардан кутулиш ва танадаги бошқа ҳужайраларнинг тозаланиши учун Рамазон ойи давомида суннатга мутаносиб равишда рўза туттиш керак экан. Аслида, Аллоҳ бандаларига фарз қилган ҳар бир амалда банданинг фойдаси туради. Шунинг учун ҳам рўза нафақат ибодат ва Роббимизга маҳбуб бўлиш оғи, балки жисмимиз ҳам хасталиклардан қолландиган муддатлигига ҳам шубҳа йўқ, Аллоҳ таоло ҳаммамизни муборак Моҳирамазонга соғ-саломат ва ҳаловатли қалб билан етказсин!

Умида АДIZОВА
тайёрлади

RAMAZONDA QANDAY OVIQATLANISH KERAK?

Муборак Рамазон ойининг бошланишига ҳам саноқли кунлар қолди. Тан ва нафс ибодати ҳисобланмиш бу муборак ойда рўза тутушни ният қилган юртдошларимиз кўплиги аниқ. Бу албатта қувонарли. Бироқ рўзадорлар бу ойда тўғри овқатланиш талабларини ҳам унутмаслиги лозим. Бу борада пойтахтимиздаги “Diyor MED” клиникаси бош терапевти, олий тоифали шифокор Роза Шарипованинг тавсиялари фойдадан ҳоли бўлмайди.

Бу йил Рамазон рўзаси 15-16 соят давом этади. Бундай катта таваффусга ўрганмаган инсон организмнинг дастлабки кунларда ушбу жараёнга мослашиши қийин кечади. Кун мобайнида овқатланмасак-да, ошқозон ва ўт пуфаги одатдагидек суюқлик ажратишда давом этаверади, натижада бу аъзоларда улар тўпланиб қолади. Шу боис, ифторда бирданги овқатланиш ярамайди. Аввало ана шу тўпланиб қолган суюқликларни чиқариб юбориш керак. Шундагина

истеъмол қилган таомларимиз рисоладагидек ҳазм бўлади. Бунинг учун оғиз очгандан сўнг, дастлаб икки стакан илиқ сув ичиб, 5-10 дақиқадан кейин сабзавотлардан тайёрланган (майонезсиз, ўсимлик ёғи ёки лимон қўшса бўлади) салат истеъмол қилиш лозим. Орадан маълум муддат ўтгандан кейин эса суюқ овқат – ясиқли шўрва, қайнатилган маства (қовурилган эмас), қайнатма шўрва истеъмол қилиш лозим.

Шўрвага сабзавотлардан кўпроқ солиш лозим. Иккинчи овқат эса димлама, қайнатилган ва димланган балиқ, гўшт ва товуқ гўшти (иложи борича димлаб ёки қайнатиб) қабилар бўлгани маъқул.

Рўза пайтида организмимиз дуч келадиган энг катта муаммо – бу оқсил етишмаслигидир. Организмнинг оқсилга бўлган эҳтиёжини қондириш учун қуйидагиларга эътибор қаратиш лозим.

Организмнинг оқсилга бўлган талабини қондириш учун қайнатилган тухум, омлет, творог, сир, бринза, кўзқорин, соя истеъмол қилиш керак. Қизил ловия ва ясиқ ҳам тавсия қилинади. Мош ва

нўхат эса гарчи оқсилга бой бўлса-да, ҳазми оғир бўлгани боис рўза пайтида иложи борича истеъмол қилинмагани маъқул.

Макарон, картошка, нон маҳсулотлари (асосан кўпчилигимиз истеъмол қиладиган) кам оқсилли маҳсулотлар ҳисобланади. Бу маҳсулот қоринни тўйдириши мумкин, аммо организмнинг оқсилга бўлган талабини гўшт, тухум ва сут маҳсулотларичалик қондира олмайди.

Макаронни фақат қайнатиб, ёнига гўшт, тухум, кўзқорин, гурчули гарнир қўшиб истеъмол қилса бўлади. Кўпчилик рўза пайтида озишни ҳам режалаштиради.

Аммо кам овқатланишга қарамасдан, бу даврда семриб кетиш эҳтимоли ошадди. Бунга сабаб, овқатимиз таркибида углеводларнинг кўплиги. Агар углеводлардан бутунлай воз кечишни иложи бўлмаса, турли хил ширинликлар, пиширилқлардан ўзингизни тийинг.

Тана вазнининг ошиб кетишини истамаган одамлар тузламалар ва таркибида шакер бўлган ичимликлардан (консерваланган соқлар, компот,

морс) сақланганлари маъқул. Чунки бир стакан соқнинг каллорияси бир порция кўзқоринли ва гурчули салат билан бир хил бўлади.

Кўпроқ ҳаракат қилинг! Рўза пайтида озуқалар етишмаслиги сабабли одам камҳаракат ва эринчоқ бўлиб қолади. Бу эса муқаррар равишда тана вазнининг ошишига олиб келади. Кўпчилик истеъмол қилган овқатини асраш мақсадидан дарров ётиб олади, бу нотўғри. Овқатлангандан сўнг пиёда сайр қилиш кайфиятни яхшилайд.

Мадина АЛЛАБЕРГАНОВА ёзиб олди.

ЭЪЛОН

Исраилов Муратжон Абдулаевичга тегишли Тошкент шаҳар Мирзо Улугбек туманидаги Жалололдин Мангуберди кўчаси 24а-уйнинг кадастр ҳужжати далолатнома йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси ва “Оила ва жамяят” газетаси жамоаси Тошкент вилояти ҳокимининг ўринбосари, Хотин-қизлар қўмитаси раиси Озода Паррибоевага оғи

Ҳадичахон аянинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Oila va jamiyat
Ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий газета

Обуна индекси – 176

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, “Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш” ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия фонди

Бош муҳаррир: Воҳид ЛУҚМОНОВ

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент – 100000.
Амир Темури кўчаси
1-тор кўча, 2-уй.

Қабулхона: (факс) 233-28-20,
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Газета 2007 йил 11 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169 рақами билан рўйхатга олинган. Буюртма Г – 436. Формати А-3, ҳажми 3 табоқ. Адади – 4652. Ваҳоси келишилган нарҳда.

Босишга топшириш ваъти – 15:00 Топшириди – 15:00

Навбатчи: Б. Исмоилов
Мусаҳҳих: С. Сайдалминов
Саҳифаловчи: А. Маликов

ISSN 2010-7609

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди. 0772010760007